

Letna naročnina znaša Din 40.—. Uredništvo in uprava v Ljubljani, Selenburgova ulica št. 3/I. Račun pri Poštni hranilnici št. 16.160. Rokopisov ne vračamo! Telefon št. 21-09.

V Ljubljani, dne 23. decembra 1935.

Štev. 36. — Leto IV.

IZHAJA VSAKO SOBOTO

Vsem cenj. naročnikom, sotrudnikom in prijateljem želimo prav prijeten Božič!

Uredništvo in Uprava Pohoda.

T. G. Masaryk — E. Beneš

Redke evropske države so bile oblagodarjene z možmi, ki bi predstavljali tako enotno voljo vsega naroda, kakor češkoslovaška republika, ki ji je bil dan v dr. Tomažu Gariku Masaryku vzor državnika, ki je res po božji volji in volji naroda postal predsednik češkoslovaške republike in vršil to težko, odgovorno dolžnost skozi dolgo vrsto let. Zapustil je to življenjsko službo svojemu narodu šele takrat, ko je začutil, da njegove moči ne bodo mogle vršiti državnih dolžnosti tako, kakor je smatral, da je to potrebno pri delu za narod in državo.

Z osebo prezidenta Masaryka je odšel z evropske pozornice mož, ki ni predstavljal samo najvišjega funkcionarja bratske češkoslovaške države, ampak mož, katerega miselni sledovi bodo še dolgo ostali na vseh popriščih evropskega kulturnega in političnega udejstvovanja. Kajti Masaryk je bil eden izmed tistih redkih državnikov, ki so znali svoje politično in državniško delo praktično združiti s filozofskimi in znanstvenimi temelji. Masaryk se ni povzpelo samo do najvišje časti, ki mu jo je mogla priznati mlada češkoslovaška država, ampak se je povzpelo na visoko mesto tudi v sodobni filozofiji in znanosti, kajti z velikansko množico svojih znanstvenih del, ki jih je napisal, si je priboril v vsej evropski znanstveni javnosti ime odličnega znanstvenega delavca. Masarykov življenjski razvoj nam svetel primer, kako se je moglo iz skromnega sinu kmečkega doma dvigniti s poštenostjo in resnicoljubnostjo na mesto, kakor se je povzpelo Masaryk. Prav ta resnicoljubnost in poštenost v vseh njegovih težnjah, je odlikovala vse delo Masaryka, tako kot delavca na znanstvenem ali pa na političnem polju.

Masaryk je tvorec češkoslovaške države. V svojem blagoslovljenem življenju je posvetil vse svoje najbolje sile edino svojemu narodu in svoji domovini, ki ji je priboril odlično mesto med evropskimi državami. Kot politični borec je z junaško borbo posameznika in s svojo hrabrostjo, z katero si je drznil vstati proti vsemu, kar je bilo laž in krivica, dokazal, da sta vera in pravična stvar najmočnejše orožje, če sta spojeni z odločno težnjo in z razumno hladnokrvnostjo. S svojo veliko osebnostjo je vodil češkoslovaško državo vse od njenega postanka in bil vsem političnim delavcem v državi vzor poštenega in nesebičnega politika, kajti povsod tam, kjer bi strankarska politika utegnila škoditi državnim interesom, je prezident Masaryk znal s svojim miselnim vplivom in tudi s svojo odločno besedo poseči v naravni tek dogodkov in pokazati, kako je treba delati za narod in državo. Razumljivo je torej, da je ves češkoslovaški narod videl v njem svojega najboljšega moža, svojega vodjo, ki mu je zaupal in ga ljubil, za kar služi kot dokaz priznanje v sijajnih manifestacijah, ki jih je pri njegovem odhodu iz političnega življenja izkazala vsa češkoslovaška javnost. In pri vsem tem je znal in hotel ostati Masaryk le prvi državljani, enak med enakimi, hoteč le z vsemi svojimi silami služiti narodu, iz katerega je izšel kot preprost sin moravskega podeželja, in državi, za vse tisto, za kar se je boril še pred vojno in med vojno, ko je ta praktični filozof in državnik stopil na čelo države, katero je ustvaril, in ki mu je s tem svojim dejanjem dala svoje najvišje priznanje.

Pri svojem delu za češkoslovaški narod Masaryk nikoli ni pozabljati biti odločen in iskren Slovan in zlasti ne prijatelj jugoslovenskega naroda. Češkoslovaški in jugoslovenski narod sta imela v Masaryku bodisi kot filozofu bodisi kot politiku in državniku tisto vez, ki ju je spajala skozi vse polpreteklo delo za narodno osvoboditev in uedinjenje. V dneh bicanja in poniževanja našega jugoslovenskega naroda je bil Masaryk kot zvest naš prijatelj vedno med prvimi, ki so se neustrašeno borili za njegove najosnovnejše narodne pravice. Kot vseučiliški profesor nam je Masaryk vzgojil celo generacijo, ki je prečiščena z njegovo globoko življenjsko filozofijo, bila pred našim osvobođenjem prvobornilca za naše osvobodjenje in uedinjenje. Kot iskrenega prijatelja in zaveznika jugoslovenskega naroda ga je vezala tesna vez tudi z blagopojnim Viteškim Kraljem Aleksandrom I. Uediniteljem, s katerim ga je družila tako miselno-filozofska, kakor politična podlaga njunega dela. Skozi vse svoje življenje je bil Masaryk le skromen delavec za narod in kot tak je odšel tudi z najvišjega mesta, ki mu ga je ta narod poveril. Vzgojivši si cel rod svojih učencev, je v doktorju Edvardu

Božič

Leto za letom se vračajo sveti, tajinstveni božični dnevi, leto za letom slavi človeštvo te dneve v tistem domačem tatišču, leto za letom se pišejo o božičnih dnevih članki, prekipevajoči ljubezni do bližnjega in obetajoči lepše čase. Srečna mladina, ki v današnjih težkih časih edina še more čutili v svojih srcih ta globoki, za nas odrasle in sredi težkih življenjskih prilik stoječe žal že tako oddaljeni čar Svete noči. Mladina! Koliko je je, ki bo ta večer z boleščjo in grenkimi mislimi v srcih od daleč gledala razsvetljena okna imovitejših domov, pa hrepenela, da bi mogla stati tudi ona pri razsvetljenem drevescu ter poiskati pod drevescem vsaj mal božični dar. Koliko naše mladine bo preždelo letošnjo Sveto noč v mrzlu in obupu, v koliko mladih srcih bo zapustila ta sveta noč obup in razočaranje mesto utuhe in zadovoljstva!

Mir vsem ljudem na zemlji, ki so dobre volje! Lep je ta izrek in prav gotovo bi želeli biti vsi Jugoslovenci brez izjeme dobre volje, srečni in zadovoljni vsaj ta večer. Leto za letom so se tolažili z bodočnostjo in vsaj ta večer zatrli v sebi vso ono grenkobo, ki se je nabrala v njih tokom leta vsled neprestanih razočaranj. Letos bo ogromna večina naših bednih nesposobna iztrgati se morečemu pritisku strahotnih življenjskih razmer celo na sam Sveti večer. Pridne in krepke, dela željne roke počivajo, ker ni dela. Vseled prevelike zaloge je moralo 1025 delavcev v Zenici na neprosto voljni in brezplačni dopust, na tisoče delavcev v naši banovini je brez dela in jela. Koliko jih je, ki jim je bil ravno sedaj, sredi zime, delavni čas znižan na četrtino in naj s 150 Din na mesec preživljajo sebe in svojo družino.

Cemu vse to? Odkod ono stremljenje zdraviti današnje gospodarske prilike potom varčevanja na račun onih, ki so najbolj bedni, pa kljub temu najbolj zvesti in najbolj zanesljivi. Cemu tem dobrim Jugoslovcem ravno za Božič ubijati poslednji idealizem in jih izročati obupu ter vsem onim razkrajajočim mislim, ki roje po glavah obupancem? Cemu vse to v državi, kot je naša, ki je dovolj prostrana, da najde v njej udobnega prostora vsak dober Jugosloven in dovolj bogata, da nudi vsaj kosček kruha vsakemu dostojnemu državljanu. Vsi ti bedni in zapuščeni mislijo in gledajo, vsi ti vedo, da je kruha dovolj in

da ne bi bilo treba gladovati nikomur, ker je dovolj dela, ki kriči po pridnih rokah jugoslovenskega delavca. Koliko neplodne zemlje bi bilo treba spremeniti v plodna polja, koliko cest in potov manjka naši državi, da bi imelo prebivalstvo potrebne komunikacije in da bi postali naši divni kraji še bolj dostopni tujskemu prometu. Koliko železnice bi bilo treba graditi, da bi dobila država ono železniško mrežo, po kateri bi lahko pulziralo sveže gospodarsko življenje mladega, kvišku stremečega naroda.

Ni sredstev! V teh dneh, ko čuti vpliv tajinstvenih božičnih dni vsakdo, pa naj bo še tako zakrknjen, rečemo brez vse zle volje in brez vsakega slabega namena, da teh sredstev tudi ne bo, dokler se bodo obravnavala prvenstveno politična vprašanja, dokler se politična vprašanja ne bodo umaknila v ozadje na ljubo najbolj perečim gospodarskim in socialnim problemom. Vsi oni, ki imajo še malo dobre volje, naj pomislijo vsaj na Sveti večer na ogromno množico bednih, ki ne mislijo na vprašanje političnih svoboščin, ker so lačni in mislijo samo na delo in zaslužek. Kdor je še dobro volje, ta ne bo mogel biti zadovoljen, čeprav bo sedel pri bogatem božičnem drevescu in za bogato obloženo mizo. Nehote bo moral misliti na vse one, ki bi tako radi uživali vsaj skromno srečo božičnih dni, pa jim je to nemogoče! Pred njegovimi očmi se bodo porajali bataljoni jugoslovenskih otrok, žen in mož, vsi upadlih lic, vsi izražajoči le eno božično željo: Dajte nam dela, da si kupimo kruha!

Težke so te misli, še težje za vse one, ki se zavedajo, da so časi že tako težki, da je vsako odlašanje nemogoče. Vemo, da ni mogoče pričarati dela in jela preko noči, vemo pa tudi, da bo disciplinirani jugoslovenci človek še potrpeč, če bo dobil prepričanje, da se hoče vendar enkrat resno pristopiti k reševanju najbolj perečih gospodarskih in socialnih problemov in seveda, da hočejo to storiti ljudje, ki niso še izgubili njegovega zaupanja. Vsem tem velja naša božična želja: Bodite vsaj ta Božič dobre volje, zamislite se v bedo toliko stotisočev in pojdite na delo, da bo vsaj prihodnji Božič tudi tem bratom prinesel olajšanje in s tem čut, da so tudi oni državljani svoje lastne, nacionalne države, naše lepe Jugoslavije!

I. C.

Ilija Ž. Trifunović v Ljubljani

Dne 15. decembra t. l. se je odzval predsednik Središnjega odbora NO v Beogradu, naš Ilija Ž. Trifunović — vojvoda Birčanin vabilo Oblasnega odbora ljubljanskega ter se udeležil sestanka predsednikov krajevnih organizacij na ozemlju bivše ljubljanske oblasti. Polnoštevilno so se odzvali naši najboljši in najzanesljivejši bratje ter napolnili malo srebrno dvorano hotela Union, ki jo je ljubizmo stavil na razpolago br. Sterk Pero. Točno ob 11. uri je prišel br. Trifunović med svoje brate, ki so navdušeno pozdravili svojega preizkušnega, v težkih borbah za svobodo in uedinjenje zjeklenelega voditelja. Sestanek je otvoril in vodil predsednik Oblasnega odbora, br. dr. Cepuder, ki je pozdravil vse navzoče, predvsem br. Trifunovića, njego-

govo desno roko, glavnega tajnika br. Uroša Bjelića, zastopnika mariborskega Oblasnega odbora br. dr. Vauhnikarja ter nato čestitil navzočnemu izvršilnemu članu br. župniku Bartetu Janku k njegovemu 60-letnici. Navdušeno aklamiran je naš br. župnik lahko videl, koliko ljubezni goje napram njemu nacionalisti in kako hvaležni so mu za njegovo iskreno in vdano sodelovanje.

Dr. Cepuder je nato poročal o raznih tekočih zadevah, med temi zlasti o akciji za postavitev Narodnih domov v kočevskem otoku, ki jo je pokrenil Oblasni odbor. O tem poročilu se je vnela zanimiva debata, v kateri so naši predstavniki pozdravili ta korak Oblasnega odbora, poleg tega pa poročali o situaciji v našem podeželju. Iz vseh teh po-

prijatelj jugoslovenskega naroda, ki ga ne družijo z češkoslovaškim samo dolga tradicija skupnih idealov in skupna borba za osvoboditev in uedinjenje, temveč tudi skupno slovansko poreklo in zavest, da sta oba naroda poklicana, da vodita v Evropi tisto politiko ki sta jo vseskozi zastopala pokojni Viteški kralj Aleksander I. Uedinitelj in odstopivši prezident češkoslovaške republike, T. G. Masaryk.

Osebnost dr. Edvarda Beneša, zvestega dosedanjega sodelavca pokojnega viteškega kralja Aleksandra I. in T. G. Masaryka, nam je dovoljno jamstvo, da se bo bratska solidarnost, ki je odlikovala dosedanje odnose med češkoslovaškim in jugoslovenskim narodom, kazala tudi v bodoče in da bomo s skupnimi močmi in vzajemnim sodelovanjem lahko še nadalje delali na naši zunanji osamosvojitvi, ki naj nam služi kot sredstvo in čvrsta opora za notranje delo in notranjo ureditev naših mladih držav. Zato se obenem z bratskim češkoslovaškim narodom iskreno pridružujemo čestitkam, ki jih je ta izrekel novo izvoljenemu predsedniku dr. Edvardu Benešu in želimo, da ostanemo odnosi med češkoslovaškim in jugoslovenskim narodom še nadalje tako iskreni in bratski, kakor so bili doslej! — in.

ročil je vela težka skrb resnih mož, ki se ne pečajo z dnevno politiko in nočejo imeti posla niti z eno niti z drugo politično partijo, ker so ravno partije zakriville današnje težko stanje in so se s tem diskvalificirale, med narodom pa naj govore še toliko o demokraciji in zdravljenju obupnih razmer. Velika večina bratov je morala omeniti širjenje marksizma, oziroma komunizma in ugotoviti, da je pojav prav za prav normalen v prilikah, v katerih živimo. Vsa poročila so bila kljub temu borbeno in optimistična, vsi bratje so podčrtavali možnost ozdravljenja potem sistematičnega provajanja jugoslovenske politike, ki bo morala potisniti v ozadje vse zgolj politična vprašanja ter se posvetiti izključno gospodarskim in socialnim problemom ter vzgoji mladine.

Besedo je povzel nato brat Trifunović. Na njemu svojstven način je mirno in trezno, brez vsake demagogije, pa tudi brez vsake strasti v svojem divnem, po obliki in vsebini sklesanem govoru obrazložil stališče, ki ga zavzema NO napram današnji situaciji in napram najbolj perečim nacionalnim, gospodarskim in socialnim vprašanjem. Vsaka njegova beseda je bila premišljena, vsaka njegova beseda je našla pot v srca bratov, ki so sledili njegovim izjavam z napeto pozornostjo in so dobili iz njih prepričanje, da je NO živa organizacija, ki stoji budno na straži, zasleduje vse notranje- in zunanje politične pojave in ima oprta na slavno tradicijo svoje točno določene cilje. Njegova ne za javnost, marveč le za najožje sodelavce namenjena izjava, da se dvignila samozvest in pogum onim nacionalistom, ki žive sredi naroda, opazujejo od blizu grehe, ki se delajo, pa tudi vse te gobe, vsled katerih naš narod toliko trpi. Ob zaključku svojega govora je v imenu celokupne NO in vsega njenega članstva čestital br. župniku Bartetu in podčrtal, da predstavlja on s svojo osebo in s svojim delom najbolj demantir mnenja, da naša duhovščina ni sprejemljiva za ideje jugoslovenskega edinstva. Burno ploskanje in vzklikanje je sledilo besedam br. Trifunovića, kateremu se je nato zahvalil br. župnik Barle zagotavljajoč, da bo ostal isti kot je bil dosedaj in da bo delal za narod in državo do zadnjega svojega diha.

Popoldne ob 15. uri se je vršil v istem prostoru prijateljski sestanek. Udeležila se ga je večina dopoldanskega sestanka, njim se je priključilo še lepo število izvršiteljskih članov NO iz Ljubljane. Brez oficelnosti je br. Trifunović povzel besedo ter nanizal v svojem govoru najbolj aktualne probleme, s katerimi se bavi danes NO. Podčrtal je pri tem, da nas morajo zanimati v prvi vrsti gospodarski in socialni problemi, kajti narodu se hoče kruha, ne pa politike. S fino ironijo je iskal v našem političnem življenju demokracijo in fašizem ter dokazal, da smo nacionalisti edini pravi predstavniki demokracije in da je treba fašistične metode iskati popolnoma drugje. Kot tipičen primer tihega delovanja NO je navedel akcijo za zboljšanje plač državnim uradnikom. Središnji odbor se je postavil na čelo akciji strokovnih uradniških organizacij in dosegl, da so podprle to akcijo vse nacionalne organizacije razven dveh ter v skupnem memorandumu opozorile moredne faktore, da vprašanje primernih plač ni vprašanje samo stanovskega značaja, marveč pomena v celokupno življenje našega naroda, čegar interesi morejo biti zavarovani le pod pogojem, da je uprava dobra, kar pa ne more biti, če uradnik ni toliko plačan, da bi mogel vsaj za silo zadostiti vsem telesnim in duševnim potrebam sebe in svoje družine. NO bo nadaljevala akcijo ne iz demagoških ali propagandnih razlogov, marveč le v izvrševanju ene izmed glavnih nalog. Saj mora NO po svojih pravih zbirati celotno privatno inielativno v svrhu moralnega, prosvetnega, gospodarskega, socialnega in obče kulturnega prepoveda in napredka našega naroda.

Navzočni državni uradniki so vzeli z velikim zadovoljstvom na znanje to poročilo br. Trifunovića, ki bo gotovo dobro odjeknilo tudi v široki javnosti. Ob 18. uri je bil sestanek zaključen, br. Trifunović se je podal z br. Bjelićem in nekaterimi člani Oblasnega odbora v restavracijo br. Majena Cirila, kjer je naglo minil čas do 20. ure, ko se je odpeljal v Beograd.

Tako je potekel dan, ki je gotovo rodil mnogo dobrih sadov, predvsem tega, da je črpalo članstvo NO iz vseh besed in vsega nastopa svojega visoko cenjenega predsednika prepričanje, da se vodstvo NO zaveda svojih nalog in svoje odgovornosti ter da vrši te naloge neglede na trenutni položaj in neglede na vprašanje, če je to komu prav ali ne. Ljudje pridejo in odidejo, ideja je večna. Jugoslovenska ideja pa je dokazala svojo probnost in nezrušljivost že v mnogo težjih časih kot so danes in napram mnogo težjim nasprotnikom, kot jih ima danes.

Čitajte „Pohod“

Božično premišljevanje kmeta

Naši križi in težave so pa že res tako hudi, da ni čudno, če je tudi takozvani kmet-ski tisk poln jeremijad in govori o prenapenjanju loka. Ali kakor bi se morda komu trdo zdelo, ako rečem, da smo si kmetje tega sami dosti krivi, moram to pač vseeno zapisati. Že ta kmetska glasila nas nazivajo za ovce, ki se dajo begati od vsakogar. A kaj si šele drugi mislijo o nas? Preveč radi se da-jemo preslepiti od zgovornih ljudi ali pa od takih, ki nam na uho šepečejo skrivnostne besede. Tako radi prisluhnemo, da pozabljam-na na svojo gorje in na namene, ki jih šepešalec ima.

Kmetje o Božiču nekako zaključujemo svoje gospodarsko leto, takrat se menjajo tudi posli in takrat premišljamo o preteklem delu, si nekako izprašujemo vest, se spominjamo svojih napak in obenem delamo načrte za bodoče leto. Ta premišljevanja so, kako bi rekel, le nekako izključno gospodarskega značaja. Tisteje so kmetije in vsega, kar je na njej, o sebi kot gospodarjih, kot ljudeh in državljanih in družinskih očetih pa ne premišljamo. In to je velika napaka.

Jaz pa sem se vseeno vdal v premišljanje o sebi in sokmetih, pa sem, četudi hribovec, prišel do zanimivih ugotovitev. Iz teh premišljevanj moram priznati zaključek, da smo kmetje kot masa po svoji vzgoji in miselnosti, kakor so nam jo uravnavali prebrisanjši in zvitejši, da so laglje gospodarili nad nami — res bolj slabo sposobni spoznavati vsakovrstne dnevne domače in svetovne pojave, vsaj pa ne tako hitro kakor bi bilo potrebno. Skratka, ne moremo se pravočasno znajti in vedeti, koliko hije ura. Zato nas marsikdo še vedno lahko omamlja. V bližnji protoklosti se nam je pelo toliko slave in se nam je tako čudovito lepo dvorilo kakor grajskim gospodičnam. Marsikoga je to tako omamlilo in spravilo v nekako prevzetnost, da je pozabil opaziti kam drevo s svojim gospodarstvom. In raznih obljub je deževalo kakor ob hudem naliivu in za razna dela je bilo pripravljenih že milijarde dinarjev in cene našim prideikom so skoraj imele biti že urejene, našemu trdemu delu zagotovljeno primerno plačilo, končno pa imamo — figo. Ali se je treba čuditi, da so s takim postopanjem navezali veliko kmetov na svojo verigo in se bahali z njihovim številom kakor cigan s svojimi rjavčkom. Ako so nekateri pametni moške majali z glavami, se jih je gledalo po strani in če se je kdo ohrabil povedati nam nugo resnico tudi o naš samih, so ga črnili in nam ga slikali za hudobneža, ki mu ni do drugega, kot da bi nas v nič deval, zato ker ni prišel do korita.

Nekoliko me je sram, vendar moram priznati, da kmetje kot celota res ne kažemo posebne zrelosti in brihtnosti. Nikogar se še ni toliko vodilo za nos kakor kmeta. Sedanja stiska pa nam je trda šola. Marsičesa nas je že naučila. Kakor pa se mi zdi, bo imela še prihodnje učiti nas. Da bi se bili pravočasno sami od sebe izučili, za to smo bili prepočasni.

Tudi v naših strokovnih in stanovskih organizacijah bi bil lahko vse drugačen red in vse drugačno delo, če bi se mi pokazali zrelejši. Največ takozvanih kmetijskih ustanov kot kmetovih prijateljev je takih, ki nam želijo samo prodajati razne tovarniške stvari, torej takih, ki nas poznajo samo kot kupca, namesto, da bi že davno delovalo kaj takega, kar bi vnovčevalo naše pridelke in skrbelo za trg, za dobro prodajo, bi nas opozarjalo, kaj naj pridelujemo, da bi še šlo kaj prida v donar. Obenem nas bi bila taka ustanova lahko rešila našega največjega zla, t. j. prekupecev. Toda ne čakajmo vedno na to, da nam bodo drugi to napravili. Priznati moram, da sem tudi samega sebe v teh premišljevanjih zalotil pri misli, da nam bo od kod pomoč čez noč prišla. In to, kmetje, je v naših dušah najslabše, to vedno pričakovanje, da bodo drugi pomagali. Ne bodo. Življenje je pač tako. Kakor pomoč noče priti sama, tako korenito pa bi mi morali gledati,

da si sami pomagamo. Ne samo gledati, nego tudi iti na delo.

Samo tarnati in godrnjati nič ne pomaga, zavijamo rokave. Ni treba, da bi ustvarjali nove stvari. Svoji organizaciji in ustanovi imamo dovolj, ki naj bi pravilno delale nam v dobro v tem smislu, da bi se kmetje kdaj izvlekli iz stiske. Kmalu se bodo začeli vrstiti občni zbor za občnim zborom. Navadimo se kritično presojeti vse, kar se nam ob takih in enakih prilikah lepega pove, tako lepega, da za vso tisto lepoto ne moreš kupiti male škatljice vžigalce. Ne tako. Mislimo moramo s svojo glavo in uveljavljati našo voljo. Življenje nas nujno sili v to. Ne samo ploskati in kimati. Povsod naj se pokaže resnica, pa naj bo še tako bridka. Res je, da resnica v oči bode in se tudi mi sami le prebogosto bojimo priznati si jo, da nas ne bi zbodla. Toda, če si jo prikrivamo, zato potem še bolj bode v naše — žepe in jih je že dovolj prebodla. Najmanj smo od koga odvisni in malo več korajže bi morali imeti, ko se je pri marsikateri priliki treba oglasiti k besedi.

Božič jugoslovenskega nacionalista

Božični prazniki so pred durmi. Čas je, da se tudi jugoslovenski nacionalist spomni svetih dni in da opusti vsaj za par dni vsakdanje politične debate. Pripovedka o Jezušku v jaslicah je že vsem znana. Kaj naj torej premišljujemo na sveti večer? Lepa je zgodba o Konfuciju in kakor našalež za premišljevanje v teh žalostnih časih.

Kakih 500 let pred Kristom se je rodil daleč tam nekje na Kitajskem v rodbini Kung sinček, ki so ga klicali Kung-fu-ču. Že v rani mladosti je fantek kazal veliko nadarjenosti in ko je bil že dvajset let star, je nosil v svoji glavi že velik kup znanja. Rodbina Kung je bila plemenitega rodu. Zato je vladar z imenom Lu poklical nadarjenega Kungfuceua, ki so ga zgodovinarji prekrstili v Konfucija, na svoj dvor in ga imenovali za svojega tajnega svetnika in ministra. Konfucij je opravljal svoje delo v veliko zadovoljstvo vladarjevo. Kitajska, kakor še danes ne, tudi takrat ni bila ujedinjena. Plemenski razdori so ovirali vsak njen večji prepleh. Pametni Konfucij je uvidel, da je treba stvar prijeti z druge strani.

Tiste dni mu je umrla mati in Konfucij je podal ostavko na svoj visoki položaj. Pri cesarju Lu se je oprostil, češ, da mora po starih zakonih v samotni in tam živeti tri leta v mislih na Boga. Ta čas je Konfucij mnogo premišljeval in čital stare knjige. Prišel je do prepričanja, da mora zapustiti svoj visoki položaj na dvoru in oditi med narod. Živeč med njim ga mora poučevati v slogi, bratstvu in ljubezni in dvigati ga iz nevednosti in kulturne zaostalosti. Po treh letih se Konfucij vrne med ljudi in prične svoje preporodno delo med ljudstvom. Okoli sebe je zbral mnogo somišljenikov, med katerimi je bil najbolj goreč njegov učenec in sodružnik Jen Hoj.

Nenadoma umre cesar Lu. Sledil mu je drugi princ, ki je bil za nauke Konfucija veliko bolj dovteten. Ta je Konfucija zopet povabil na dvor in mu poveril važne posle; javno varnost, sodstvo in vzgojo naroda. Dela in naporu Konfucija so kmalu pokazala uspeh med narodom. Narod se je dvigal iz zasplosti in tudi gospodarsko je napredoval. Ostali plemenski poglavarji so Konfucija zasovražili in sklenili ga ubiti, kajti spoznali so, da so jim s Konfucijevim delom dnevi njihovega tiranstva in izžemanja med narodom škrti. Organizirali so obširno zaroto in Konfuciju se je jedva posrečilo ubežati. Našli pa so smrt njegova žena, edini sin in ljubljene prijatelj Jen Hoj. Po tem žalostnem dogodku je Konfucij ubežal in živl daleč od svojega rodnega kraja v prognanstvu.

Več močastosti je treba. Govori in povej tako, kakor misliš in čutiš. Če se bojiš, da ne boš znal vsega tako povedati kakor izučeni govorniki, si iz tega nič ne stori, tovariši te bomo razumeli in pokazalo se bo, da vsi mislimo in hočemo tako. Le tako si bomo najprej v svojih organizacijah ustvarili veljavo naše volje, ki bo narekovala tako delo in v taki smeri, da nam bo zares pomagano in da se nas bo nehalo hoteti imeti samo kot kupce, ki naj nekaterim zavodom samo prinašamo kramarske profite, oni pa za nas ne bi storili nič, bi natiham še dalje preštevati cekine, se nam rogali, nam komandirali, mi pa bi morali še nadalje propadati.

Poleg mnogih drugih stvari, ki bi jih še rad zapisal, bi navedel samo še eno, t. j. da glejmo, kako se otresemo prekupecev, raznih mešetarjev in podobnega. Ti opravljajo med nami tako službo, kakor Židje po Poljski in Hrvatski. Od naših žuljev so zabogatelili in še bogatijo, pa se znajo vrniti v marsikatero našo organizacijo. Mi pa, ponižnosti navajeni, to lepo trpimo in dovoljujemo, da teče delo naših organizacij kakor je njim prav. Povejmo jim odkrito in dostojno, da jih ne trpimo več in spravimo jih ven, pa prave ljudi na prava mesta.

Se cesar, ki ga je tako visoko cenil, mu ni mogel pomagati. Intriganti so ga prepričali, da je Konfucijev delo med narodom škodljivo. Po odhodu Konfucija so veljaki na dvoru in v njegovi bližini imeli mir. Izžemanje naroda se je nadaljevalo, ljudstvo ni imelo svojega zaščitnika in je dalje trpelo. Vendar pa je Konfucija ohranilo v lepem spominu, tako da ga danes na Kitajskem po božje častijo in mu je posvetilo nebroj templjev. Konfucij je v prognanstvu tudi umrl. Njegova ideja o ujedinjenju Kitajski se ni nikoli uresničila. Kitajci žive še danes v medsebojnih krvavih vojnah, v katerih pa imajo svoj dobiček samo okolni sovražniki.

Zgodba o Konfuciju je za jugoslovenske nacionaliste zelo podučljiva in kaj primerna za premišljevanje na praznik našega Krista. Oba sta delala, doživela in umrla nasilne smrti. Delovanje Konfucija in nacionalista je natanko do lasu podobno drugo drugemu. Koliko bridkih razočaranj je doživel Konfucij in koliko so jih idealni jugoslovenski nacionalisti. Za Konfucija je bil najhujši udarec, da ga je celo sam cesar zapustil. Tisti cesar, ki ga je imenoval za svojega tajnega svetnika. Kjer je Konfucij pričakoval največ pomoči, je doživel največje razočaranje. Tudi delo idealnega jugoslovenskega nacionalista je po dogodkih zadnjega pol leta uničeno. S smrtjo blagopokojnega kralja, ki je bil največji podpornik našega nacionalističnega udejstvovanja, smo izgubili svojega zaščitnika.

Mladina in uedinjenje

Ta članek je napisal znan nacionalni borec, ki je aktivno sodeloval v naših bojih za osvobodjenje in preživel vso Golgoto jugoslovenskega nacionalizma pred in med svetovno vojno.

Njegove trpke misli v tem članku so vsled tega toliko bolj značilne, dasti pisec sam s svojim javnim delom dovolj jasno dokazuje, da je njegova vera v mladino in našo bodočnost slej ko prej neomajana.

Vedno doživljamo kaj novega. Tako se je letos zgodilo, da je banska uprava prosila profesorske zbornice, naj izvolijo strogo poziti na to, da se dne 1. decembra med mladino ne bodo širili komunistični letaki. Torej: prosila, naj izvolijo... Ne ukazala, ne odredila — ampak prosila... Clovek ima vtis, kakor da ni več ne vere, ne volje, da bi energično zatrl podzemsko agitacijo, ki sega med mladino... Poznamo zavod, ki ne slavi narodnih praznikov (ker ni pod ministrstvom prosvete, oni drugi minister pa tega menda ni ukazal in zato se smatra, da za te šole ni narodnih praznikov), a zato je po šoli vedno dovolj — letakov. Kam to vodi? Kje je tu državna vzgoja? Ali država zato plačuje in vzdržuje šole? In gospodje profesorji? Nimajo tu nikakih posebnih dolžnosti? Pa se celo piše o jugofašizmu v naših šolah?!

Za one naše ljudi, ki so se borili pred vojno za slovenske narodne pravice, delovali v društvi in raznih organizacijah za reševanje slovenske zemlje in kulture, in za vse one, ki so polni idealizma stopili v vrste jugoslovenskih borec tik pred svetovno vojno, je praznik uedinjenja dan najlepših spominov. Pred njihovimi očmi se razvijajo vsi težki boji stoletij, trpka razočaranja najlepših nad, brezuspešni naporu najboljših ljudi, da bi rešili, kar je našega in priborili čim več svobode zaslužnemu narodu. Šele sedaj se nam jasno kaže slika naše narodne usode. Po obujanju takih spominov pridemo do zaključka, da bi bile vse naše borbe in žrtve zaman, ko bi se ne bilo zgodilo nekaj velikega, ko bi ne nastal svetovni požar, iz katerega smo rešili svojo domovino, čeprav ne popolnoma, pa vsaj toliko, da nam je bodočnost zagotovljena. Pri teh mislih nas obide prijetna zavest, da smo v svoji narodni državi in da moremo v nji svobodni živeti. Tudi če ni vse kot bi moralo biti, spomin na one težke čase tuje državne oblasti, ko je bilo povsod po naši zemlji toliko krivic, nas opaja s sladko mislijo, da smo rešeni in s tiho nado, da bo vedno bolje.

Mladina pa teh spominov nima. Ona ni videla preteklosti. Na vojno misli samo z grozo, jo oboja in odklanja, dasi ni skusila njegova gorja in ji ne priznava niti tega, da brez nje ne bi bilo našega osvobodjenja in uedinjenja. Osvobodjenje, uedinjenje! Cemu pa vse to, če ni za mladino ne dela ne kruha! Cemu narodna država, če ni taka kot bi morala biti? Pravijo, da je bilo prej celo bolje na svetul... Kaj to, če smo bili v tuji državi! Gospodarske razmere so važnejše od vsega drugega. Clovek je živo bitje in hoče predvsem jesti... Avstrija bi bila itak razpadla. Svetovna revolucija bi preuredila svet. To je glavna stvar — ne narodna država!

Prvi december ni nič drugega kot spomin na dogodke, ko so politiki podali znano izjavo regentu Aleksandru, ki je proglasil nato uedinjenje Srbov, Hrvatov in Slovencev. To je vse!... Ali ni ostal del Slovencev izven meja?... Ali smo dobili to, kar smo pričakovali?... Kako pa je zdaj?... Zakaj silijo nekateri nazaj pred 1. december 1918? In morda bi bilo sploh bolje, če bi... itd. V takih dvomih in pomislekih je rasla povojna mladina, težke gospodarske razmere so ji zamračile vso svetlobo velikega dne — uedinjenja.

Zato smo videli mladino neredko pri delu, ko je razbijala, kar so drugi zgradili. Od prvih let po prevratu, posebno odkar smo dobili svojo univerzo, so razne struje osvajaše naše mlade generacije in pogosto smo bili priča, ko se je slovenska trobojnica združila z mrtvaško glavo na zastavi rdeče internacionale... Za to mladino ni bilo onih lepih, svetlih, velikih spominov, ki so dosegli v ue-

Dr. Pavel Breznik:

V spomin Mihajlu Pupinu

Mihajla Pupina ni več med živimi — tako je javila letošnjo pomlad kratka brzjavka iz Amerike in globoko užalostila po vsej Jugoslaviji one, ki vedo, kaj pomeni to ime za nas. Tudi velika družina naročnikov Vodnikovih družbe je bila med žalujoci, saj je bila knjiga »Od pastirja do izumitelja« ena tistih, ki je naša silen odmev med njimi, kakor tudi med najširšimi sloji našega naroda.

Ko je l. 1931. izšel prvi del tega njegovega življenjepisa v izdaji Vodnikove družbe in beležil zelo velik uspeh pri občinstvu, je to profesorja Pupina silno razveselilo. Njegov tajnik je takrat pisal v Ljubljano:

»Prevod prvega dela njegovega življenjepisa gospodu profesorju zelo ugaja in neizmerno se raduje, da je knjiga našla tako lep odziv pri slovenskem čitačem občinstvu. Tehnična izdelava in oprema knjige je tako lepa in tiskana je na dobrem papirju in z lepimi črkami.«

O njegovem življenju tu ne bomo govorili. Vodnikovec ga poznamo iz njegove knjige. Le nekaj podatkov in misli hočemo na kratko dodati.

Rodil se je Mihajlo Pupin 4. oktobra 1858 v vasi Idvoru v Banatu, ki je bil takrat še pod madžarskim jarmom. Na ameriška tla je stopil v New Yorku 12. marca 1874, a 61 let pozneje, l. 1935., je na isti dan in v istem mestu zapustil Ameriko in ta svet — za vedno, v 77. letu svoje starosti.

To so suhe številke, a življenje, ki ga oklepajo, je bilo tako plodonosno, tako močno in lepo, da ga v tem kratko odmerjenem spominu ne moremo dostojno oceniti. Pupin je užival kot učenjak in kot profesor univerze Columbijske v New Yorku svetoven sloves. On je bil eden tistih, ki so jih vedno imenovali, kadar so naštevati slavne sinove našega jugoslovenskega naroda. Kot učenjak in izumitelj na polju elektrotehnike je dobil najvišja svetovna odlikovanja in priznanja.

A za nas Jugoslovane je bil Pupin mnogo, mnogo več kakor rojak svetovne slave. Nam je in ostane za vedno svetel zgled zvestobe in ljubezni narodu in domovini. »Kar more, to mož je storiti dolžan«, te besede se bleste kot geslo skozi vse pokojnikovo delovanje za domovino. Vso svojo osebnost, vse svoje moči je posvetil za domovino ves čas svojega življenja. Takoj po svojem prihodu v Ameriko je pokazal najživahnejše zanimanje za organizacije svojih rojakov. Sam je osnoval nova društva in po njegovem prizadevanju so se združila v močno zvezo »Srbobran«. Da bi se narodni značaj srbskih izseljencev v Ameriki čim bolj očeval, je dal pobudo za osnovanje pravoslavne škofije in pri njeni ustanovitvi osebno sodeloval. V kolikor mu je dopuščal njegov poklic je hodil po srbskih naselbinah širom cele Amerike in imel predavanja, v katerih je bodril in jačal narodno zavest svojih rojakov.

Neprecenljive so zasluge, ki jih je storil pokojnik za časa svetovne vojne Srbiji

in s tem Jugoslaviji. O njegovem uspelem nastopu za našo Gorenjsko in Koroško na mirovni konferenci v Parizu govorimo na drugem mestu.

Na tej konferenci se je prav lepo izrazil o sodelovanju slovenskih ameriških delavcev pri zmagi zaveznikov nad Nemci. Dejal je, »da je delo spretnih slovenskih mehanikov v tovarnah v Detroitu, Toledu, Clevelandu in Pittsburgu pripomoglo k zmagi prav toliko, kakor popolnoma opremljena armada 25.000 mož.« Tega njegovega nastopa za nas ne smemo pozabiti. Ni dvoma, da je s tem mnogo pripomogel, da se je Wilson tako zelo zanimal baš za nas in se je radi njegovega odločnega nastopa za našo zapadno mejo skoraj razbila konferenca. Če ne bi bil Pupin tako odločno nastopil za nas, bi bile naše meje še mnogo bolj okrnjene.

V poslednjih letih svojega življenja je Pupin mnogo delal na tem, da upostavi v Zedinjenih državah zvezo vseh srbskih, hrvatskih in slovenskih društev v eno močno enoto, kajti iz narodnega Srba je postal iskren in navdušen Jugosloven. Spoznal je, da je samo v uedinjeni, složni Jugoslaviji lepša bodočnost Srbov, Hrvatov in Slovencev.

Za spoznavanje Jugoslavije in jugoslovenstva med Američani je storil zelo mnogo. Bil je pogosto poklican od raznih naučnih zavodov kakor tudi od univerz v Ameriki, da bi imel znanstvena predavanja. A vsa svoja predavanja brez izjeme je začel s temile besedami: »Rojen sem v Jugoslaviji, v ravnem Banatu...« in kon-

čal jih je takole: »Moja domovina je ena najlepših dežel na svetu in naseljena je s poštenimi in junaškim narodom, ki je doprinesel nadčloveške žrtve za svojo svobodo.« Tudi njegova knjiga »Od pastirja do izumitelja« je napravila neprecenljive usluge naši narodni propagandi v Ameriki, pa tudi v prevodih po vsem svetu.

Še kratko pred svojo smrtjo je, čeprav težko bolan, še enkrat zastavil svoje pero v obrambo njegove nad vse mu drage Jugoslavije: o priliki, ko ji je zločinska roka ugrabila njenega tako zelo ljubljene kralja. Takrat je napisal za ameriške liste krasen članek o velikem pokojniku in njegovem nesebičnem, junaškem delu za procvit, srečo in blagor uedinjene Jugoslavije. Te Pupinove besede so mogočno odmevale ne samo širom Amerike, temveč po vsem svetu.

Pogrebne svečanosti so se izvršile v New Yorku v katedrali St. John the Divine po pravoslavnem obredu. Med nebrojnim cvetjem sta bila venca Nj. Vel. kralja Petra II. in jugoslovenske in češkoslovaške vlade.

Cvet ameriške družbe je spremlil Pupina na njegovi zadnji poti. Jugoslovenci iz vseh naselbin širom Amerike so poslali zastopnike in vence; bil je pogreb, kakor jih je metropola Amerike le malo videla. Pokopani je na pokopališču Woodlawn Cemetery. Hvaležni Slovenci bomo velikemu pokojniku vedno ohranili najčastnejši spomin. Njegova knjiga bo pa kakor svetilnik svetila daleč v bodočnost še poznim našim rodovom.

dinjenju svoj višek. Zanj je bila le pusta sedanost in realnost. Njen srd se je celo obračal proti takim praznikom, ki so se zdeli samo slepilo za mase, da ne bi videla resnice okoli sebe. Zato so se ravno te dni navadno pojavljale demonstracije na naši univerzi. To je vzbudilo pri starejših ostre obsodbe nad mladino, mladina pa je šla prezirljivo preko spominov preteklosti in se rogala nacionalnim ljudem.

Zadnja »Straža v viharju« nam je razkrila nekoliko ozadje, od kod so prihajale razne stavke in protirezijske akcije, ki so navadno dobile na zunaj drugačen smisel. »Straža« nam je postregla tudi z glavami raznih podzemskih listov, ki vodijo agitacijo med mladino. Ti listi pridejo le malo v javnost, poznajo jih dobro le oni, ki so člani organizacije, oziroma oni, ki jih prejemajo za propagando. Le tu in tam so vam morda prišli pred oči kakšni »Rdeči signalci« in drugi propagandni listi podzemskih organizacij, ki so dobile med našo mladino več ali manj pristavev. Bili so časi, ko so hoteli ti priznavaleci komunističnih nauk terorizirati vso mladino in dokazati, da obvladajo našo univerzo.

Da skušamo pri tem obračunavanju prikazati dogodka tako, da izgledamo čim bolj nedolžne, to se razume samo po sebi. Mi smo »Straži« hvaležni za ta zanimivi pregled razmer med našo mladino, odkar obstoja ljubljanska univerza. Je v njem kos zgodovine. Ni pa brez pomena, da istočasno opazujemo ofenzivo proti rastoči boljše-

viški propagandi v našem gledališču in raznih revijah, pri čemer skušajo bivši zavestniki naprtili greh in krivdo tkzv. napredni meščanski javnosti, češ da se družijo z marksisti in da daje potuho komunistični propagandi v svojih listih in revijah.

Debata, ki se je zadnji čas razvila med Akademskim glasom in drugimi mladinskimi listi, priča o političnih in kulturnih strujah med našo mladino. Poleg »Naše volje« in »Naše misli«, ki sta glasnici zdravega nacionalnega duha, so se takoj pojavila »Mlada pota«, ki so na videz glasila širokih mladinskih vrst s socialnim programom. »Slovanski svet« nam je predstavil novo skupino, ki se hoče posvetiti narodnim in slovanskim vprašanjem s pozitivno jugoslovensko miselnostjo, ne da bi pri tem zahtevala kako izrazito prepričanje od svojih sodelavcev glede političnih nazorov. Ko človek pregleduje vsa ta glasila raznih struj v naši mladini, se nehoti vprašati, kako slavi ta mladina praznik uedinjenja. Ko bi zbral vse v dva tabora, ali bi bila večina tam, kjer je bila vera stoletnih generacij? Ali je že večina proti dejstvu, ki je pomenil triumf borbe?

Praznik uedinjenja je praznik Sokolstva, kar znači praznik mladine. Vse? Bilo bi zanimivo, če bi mogli natančno vedeti, koliko visokošolske mladine prisega s polnim prepričanjem na sokolski program. To bi bilo deloma merilo, koliko naše mladine se zbira okoli praznika uedinjenja z vero v Jugoslavijo, koliko mladih sil je še pripravljenih boriti se v službi domovine in koliko je onih, ki gredo preko vseh takih spominov v boj za druge ideje in ideale, v katerih ni več Jugoslavije.

Fašizem in še kaj

Kdorkoli čita socijalistično in separatistično usmerjene liste, se lahko vedno in vedno prepričuje, kako malo jim je do tega, da bi bili objektivni. Laž, ki je menda najskrajnejša oblika afirmacije teh struj, se oblikuje v vsakem članku, slehernem odstavku in poslednji besedi. Ker so sami nesposobni in neplodni, morajo prijeti za klavirno in diletantsko razbijati vse pozitivne dobrine našega javnega življenja. Na drugi strani pa smatrajo, da je njihova glavna naloga, boriti se proti nacionalizmu in pri tem ne izbirajo sredstev. Tak način borbe ni težak za tiste, ki se ga poslužujejo, je pa dokaz skrajne nesolidnosti njih samih in njihovih moči.

Nacionalisti čujemo od teh strani stalne očitke, da smo fašisti. Nikakega dvoma ni, da je fašizem tesno povezan z nacionalizmom. S tem pa seveda še od daleč ni rečeno, da je vsak nacionalist tudi fašist. Zdi se, da oni, ki tako razpolagajo s fašizmom, sploh ne poznajo fašizma. Oni imajo čisto nejasne pojme o vsebini, odnosno bistvu nacionalizma kot čustvovanja, ki ne more biti nujno vezano na kako teorijo o državni ureditvi, še manj pa na kako politično stranko! Izgleda pa istočasno, da pozabljajo na to, da je fašizem neka popolnoma določena zamisel o državi, njenih nalogah in njeni ureditvi.

Fašizem priznava različne sloje naroda in skuša najti med njimi ravnotežje. To ravnotežje naj se ustvari s tkzv. korporativno zbornico, v kateri so zastopani stanovi po svojih odposlancih. Ta zbornica bodi posvetovalni organ vlade, ki ima pravico in dolžnost izdajati zakone. Vse državno, politično in gospodarsko življenje se pa naslanja na narod v tem, da se predpostavijo potrebe in interesi naroda interesom posameznikov ali posameznih stanov.

Ali je fašizem zdrav ali ne, o tem je gotovo še preuranjeno govoriti. V Italiji sami, ki je edina država, kjer je fašizem vpeljan, je pokazal nekaj lepih rezultatov, pa tudi svoje senčne strani. Pravilno bo mogoče oceniti njegovo vrednost in njega pomen za Italijo šele v bodočih letih. Šele lansko leto je bil namreč dokončno izveden v celoti in zato je nemogoče že sedaj ga presojuditi, še manj pa obsojati ali povzdigovati.

So pa drugi razlogi, ki ženejo pred vsem komuniste in socijaliste k temu, da se toliko zaletavajo v fašizem. Pred vsem je to polom njihovih pokretov v Italiji. Izgledalo je, da bo Italija prešla v komunističen tabor, pa so napravili fašisti svoj pohod v Rim. Malo močnejša organizacija bi morala biti v stanu zaustaviti zaneženjake, ki so korakali v množicah iz severne Italije proti Rimu. Če bi bili komunisti tedaj predstavljali tisto moralno silo, kot sedaj pravijo, potem bi bili z lahkoto ustavili pohod. Ali tudi v tem kot v vseh drugih odločilnih trenutkih — z edino izjemo Rusije, so pokazali tako slabost, kot jo morejo pokazati le pripadniki znanega sistema čakanja na to, kaj se bo zgodilo.

Nasilje, ki so ga fašisti izvajali nad ljudstvom, se da opravičevati le z revolucijo. Tega opravičila seveda komunisti ne priznavajo italijanskemu fašizmu, čeprav niso ogromne žrtve, ki so padle v Rusiji kot žrtve revolucije in jih boljševiki tako tudi opravičujejo, v nobenem razmerju z onim, kar se je dogajalo v Italiji!

Zal se ne smemo v današnjih razmerah spuščati v razmišljanje psihološkega učinka, ki so ga izzvale v narodu metode, katere so uporabljali italijanski fašisti. Moremo pa mirno ugotoviti, da je prav ta učinek tisto, česar se tako oklepata socijalistični in komunistični tisk. Kajti pri nas si pod imenom fašizem ljudje ne predstavljajo državne doktrine, oni vidijo v besedi fašizem označbo za nasilje, kot v besedi boljševizem označbo za razbojstvo in n. pr. v besedi klerikalizem za duševno zaostalost. In ta učinek naziva »fašizem«, »fašist« je tisto, česar se socijalisti tako krčevito oklepajo.

Ker pa je fašizem, kot smo že zgoraj poudarili, nujno vezan na nacionalizem, zato nudijo socijalistom dozdnevni neuspehi fašizma, o katerih je še prezgodaj govoriti, povod, da krstijo za fašizem vsak nacionalen pokret, pa čeprav nima s fašizmom prav nikake zveze!

Le ena stranka v Jugoslaviji kopira v svojem programu fašizem, to je Ljotičev pokret »Zbor«, ki ima dokaj uspehov. Do končnega uspeha je pa še tako daleč, da za sedaj niso umestne nikake domneve. Značilno pa je, da je Ljotič kot resničen fašist dosti manj napaden od raznih nasprotnikov zaradi fašizma, kot n. pr. Narodna odbrana, ki sploh ni strankarska organizacija in kot taka nima s fašizmom prav nikakega posla. To pa zato, ker je NO edina organizacija, ki vodi računa o delu in propagandi marksistov v Jugoslaviji.

Nacionalisti odločno odklanjajo naslov, odnosno naziv fašistov, ker to nismo in ker vidimo v tem le bedast poskus diskreditirati našo organizacijo. Ni daleč čas, ko bomo mogli dokazati, da nismo nikakoli fašisti, čeprav smo zelo daleč od tistega, kar marksisti tako radi imenujejo demokracijo.

Smatramo, da je umestno povedati nekaj teh besed, ne mogoče v lastno obrambo, še manj pa zato, da bi branili fašizem. Potrebno je bilo zaradi tega, da zopet enkrat pokažemo na metode, ki jih porabljajo v borbi proti nacionalizmu »socijalisti« in njihovih prijatelji.

PUHLOGLAVOST.

Vedno je obstojala, toda v takšni meri kakor dandanes pa še nikoli. Zdaj je vek vse izraznejše poljudnosti, polznanosti, komaj izobraženosti, ki je rodila človeški tip puhloglavca. Zdi se mu, da je pameten in uviden, da je vse razumel, da ve »to« in »se« markskaj drugače, da zna »ono« in »se« mnogo. Skratka, da zna »vse«. Ponosno stopa samosvoj in napihnen, da naj bi ga ves svet občudoval. Edino, kar bi ga morda še moglo zadovoljiti, bi bil splošni svetovni potres.

Kaj vse »ve!« Težko in skrivnostno zanji: vse je plosko in enostavno. Boga je že zdavnaj konec. Domovina — je praznoverje, nacionalizem — predsodek, zasebna posest — rop in zloraba. Človek je bitje za zabavo. Znanost — je varanje množic. Svoboda obstoja samo v splošni proletarijazi. Sicer se pa ima ves svet ukloniti in ne sme niti besede ziniti.

To je prava usoda komunistične države. Iz puhloglavosti je nastala — kajti marksizem je predvsem duševna in gospodarska puhloglavost — in omahnila je v boljševiško surovost in komunistično veleblaznost. In kakšen zato nosi v kali že od vsega začetka s seboj: imenuje se — polom kakovosti na vseh poljih življenja. Za puhloglavost rešitve ni.

(Iz »Nesebičnih razmišljanj« Karla Brebisusa.)

Francé Grafenauer

Bilo je leta 1885. Pri mizi je sedel krepak, mlad mož, pred njim pa je ležala drobna knjižica, za tisti čas tako čudovita in tako zanimiva, da je zanimala vse one, ki so se brigali za narodnostne zadeve na slovanski zemlji v Evropi. To je bila knjiga »Sveta brata Ciril i Metod slavyjanska apostola i osnovatelja slovstva slavyjanskoga«, ki jo je v »tisučletni spomen na leto 863.« spisal Matija Majar Ziljski in ki je izšla v tisku v zlatnem Pragu, knjigopisatelj K. Seyfrieda, troškom spisovateljev. 1864. Mladi mož, ki je listal po knjižici ni bil učen jezikoslovec-meščan, ta mož je bil preprost kmet-obrtnik tam gori ob Zilji, bil je naš, takrat 25letni France. Da ovekoveči, da je ta redka, dragocena knjiga njegova lastnina, se je na naslovni strani podpisal in dostavil letnico. Podpisal se je ravno tako, kakor se je podpisal, jasno, lepo in čitljivo še letos, meseca avgusta, ko me je obiskal.

Knjigo Majarjevo moram omeniti radi tega, ker tvori dokument dela onih, ki so že sredi devetnajstega stoletja spoznali, da smo vsi Slovani en narod, da spadamo skupaj in da nam je treba za to enotne jezikovne vezi. Knjiga je namreč napisana v onem jeziku, ki ga je iz vseh slovanskih narečij sestavil, kot nekakšni slovanski esperanto, Majar. Ena stran je tiskana v latinici, druga v cirilici. In glejte, naš mladi France je že takrat čital in pisal gladko oboje, in to tam gori na meji, tam gori ob Zilji. Ze takrat je bil Grafenauer vnet Slovan. Ni mu tega dala šola, kar pogosto danes mladini jemlje, črpal je ljubezen do rodne zemlje iz nje same, zavest in zavednost pa iz prepričanja, da največ sveta sinovom sliši Slave. Tak je bil naš pokojni borec pred 50 leti!

Ko je pribežal, preganjan po vojni v Jugoslavijo, je prinesel to knjigo s seboj in jo skrbno shranil na svojem posestvu v Smokuču. Nekega dne me je povabil s seboj, odkril predal, odvil svezjen papirjev in mi izročil knjigo rekoč: »Vam jo dam, da ne pride nepoklicanim v roke in da se ne zgubi. Mislim, da bo v vaših rokah najbolje spravljena.« Z velikim spoštovanjem sem vzel knjigo in on soboto zvečer, ko je ležal France na mrtvaškem odru je bila odprta na mizi pred menoj, kakor takrat gori ob Zilji pred mladim Francecom. Iz nje mi je vstal on, moj prijatelj, moj učitelj, moj vzor v vsem, kar imenujemo značaj, dobroto in ljubezen do naroda in zemlje.

Dnevno časopisje je že prineslo njegov življenjski podrobnosti, pa upamo, da objavi Koroški klub. Saj je France pisal svoje spomine, ki morajo še biti nekje. Nekaj pa naj vzlic temu še povem o njem.

Grafenauerjeva vojska ne klone

Vsak, kdor se je boril za pravico in resnico, ve, da je treba prestati na tej poti mnogo preganjanja, preziranj in nehalnosti. Tembolj so to občutili oni, ki so se borili za pravice naroda v stari Avstriji. Kdor pozna naše razmere na Koroškem, ve, da je bilo vse, kar se je smatralo za boljše, kulturnejše in civiliziranейše, nemčurško. Ne samo takozvana inteligenca, gostilničarji, obrtniki, trgovci, vse to je bilo čeprav po rodu slovensko, po mišljenju nemško. Naroden je ostal kmet. On ni prišel toliko v dotiko s ponemčevalskimi veljaki, ne s ponemčurjenimi delavci v tavnarh in ne s potujočimi državinji in drugimi uslužbenci. On je bil zasidran v svojo zemljo in ji je ostal zvest. Iz njega se je rekrutirala narodna obrambna vojska, ki ji je poveljeval Grafenauer. Ta vojska, sicer od nasprotnikov omalovaževana in zaničevana, je vendar ponovno zmazala, da ji je režim otežkoval zmage z vsemi sredstvi, kakor jih je olajševal z vsemi sredstvi sebi.

Tako je prišel France v deželni zbor koroški v Celovcu. Dostikrat je France, ki je nosil nemško ime, pobijal in ironiziral svoje nemčurske kolege s slovanskimi imeni, kakor so to bili Dobernik, Lemiš i. dr. Nekoč je tak velmož v deželnem zboru dokazoval, da je bila Koroška že od nekdaj nemška in, da tudi danes ne moremo prištevati koroške Slovence k drugim, ker so to čisto posebno plemo in nimajo z ostalimi Slovenci nobene skupnosti. Oni niso Slovani, je dejal, oni so vindiše. Na to se je oglasil k besedi Grafenauer in dejal: »Meine Herren! Im Anfang waren Himmel und Erde und beide waren deutsch!« (Gospodje! V začetku sta bila nebo in zemlja in oba sta bila nemška!) Nič drugega ni dejal in je sedel spet na svoj prostor. Po hipu tišine je planilo vse v smeh in še nasprotniki so mu čestitali. Škof dr. Kahn, sicer tudi Nemec pa ga je potkal po rami rekoč: »Za to zaslužite, da vas danes povabim na kosilo.« Takih in podobnih anekdot je mnogo iz njegovega življenja.

Kot politik

Ko je kot poslanec v dunajskem parlamentu edini zastopal koroške Slovence, je užival velik ugled pri vseh slovanskih poslancih, posebno pa pri Čehih. Da je mogel voditi čisto, narodno politiko, navadno ni bil niti član kakšnega poslanskega kluba in je ostal divjak. Ogibal se je strankarstva, ker se ni hotel vezati z nikomur, da se ne bi zameril drugemu in ker je iskal za svojo Koroško pomoči pri vseh, ki so čutili slovansko. Tako je seveda za Koroško dobil podporo od strani narodnih poslancev, ni pa imel pričakovati od političnih strank za se ničesar, ker ni bil njihov pristav. Tu vidimo njegovo veliko nesebičnost. Vse za narod, ničesar za se! Tu vidimo politika, ki naj bo vzor vsem sedanjim. Iz revne kmečke hišice je odšel na svojo zadnjo pot izmučen in star. Ali koliko ima svet politikov, ki so zdravi, mladi in pri vseh močeh, ki vlečejo ogromne pokojnine, tantjeme, honorarje, premije, doklade in nagrade

in niso koristili nikomur in bodo zajedali naprej. Zato pa je tako! V grob legajo idealisti, dobričine in poštenjaki, narodi se izmoggavajo in varajo, temne, razdiralne sile pa razširjajo kali nevolje in sovraščja samo zato, da se podere in razruši to, kar je in ne meneč se, kaj bo vzkliklo spet na razvalinah.

Kako je avstrijska oblast cenila narodno delo Grafenauerjeve družine vidimo iz tega, da je bil njegov oče obsojen radi žaljenja cesarja na šestmesečno ječo, mladi France pa je leta 1888. predsedal radi obdolžitve veleizdaje šest mesecev v preiskovalnem zaporu. Ko pa je prišla svetovna vojna, so obdolžili takratnega poslanca, da je prorokoval rusko zmago in ga spet vrgli v ječo. Po čudnem naključju ni prišel pred naglo sodišče, kjer bi ga bili gotovo obsodili na smrt, obsodili pa so ga na pet let ječe in na izgubo poslanskih mandatov, ki v tistem času itak niso ničesar pomenili.

Nezlomljiv ob vsaki priliki

Od preobrata dalje ga vidimo delavnega na vseh področjih. Pri narodnih stražah v domačem kraju, pri plebiscitnem delu po vsej Koroški in narodnem predstavnstvu v Beogradu. Ob pripravah za plebiscit nas je bilo nekaj, ki nismo mogli odobravati vsega, kar se je godilo na strani naše propagande. Vsi smo bili mlajši, a med nami je bil tudi France, ki je z Brandnerjem vred mnogokrat opozarjal in svaril, pa kaj bi sedaj o tem! Značilno je samo to, da je bil on, star mož, z nami, mladimi. Po plebiscitu je moral oditi od doma in si je služil skromno svoj kruh v Jugoslaviji kot občinski tajnik in organist v Naklem in kot oskrbnik v Grmščah. Kot Jugosloven in jugoslovanski državljani, je hotel imeti v svoji domovini, kakor je vedno dejal, tudi nekaj zemlje in tako je kupil malo posestvo v Smokuču. Ko so se razmere na Koroškem malo umirile, so mu dovolili, da se je vrnil tja, kjer je po večini bival zadnjih deset let. Vsakih par mesecev enkrat pa je prišel v Jugoslavijo, ki jo je tako iz srca ljubil. Ob takih prilikah je z bolesto poslušal, kako nehalno ljudje, ki za svobodo in uedinjenje niso ničesar storili, zabavljajo čez mlado državo in nepremišljeno, samo zato, ker si ne morejo nagrabiti takoj dobičkov, koristi in časti, podirajo, kar je bilo zgrajeno s trpljenjem, solzami, žrtvami in krvi. V gostilnah, na vlakih in kjerkoli je bilo to potrebno, je povzdignil svoj glas in zavračal neumni, nehalneži svet, ki ne ve, kaj dela.

Kakor je bil navdušen in vdan Jugosloven, je večkrat dejal, da bi bilo za Koroško bolje, če bi bil ostal avstrijski državljani, ker bi mogel tako koroškim Slovincem več koristiti. Kot jugoslovanski državljani je bil v Avstriji tujec, ki se ga ob vsaki priliki kot nadležnega lahko izžene. Če bi bil avstrijski državljani, bi lahko še sedaj posegel v narodno in politično borbo in tako koristil zatiranim rojakom. Kot Jugosloven je moral molčati in hudo mu je bilo, ko je videl trpljenje in krivice okrog sebe. Tu vidimo spet idealnega, nesebičnega boreca, ki bi dal vse za svoj dom in rod.

Vzlic temu, da je v javnosti molčal, molčal ni v svoji hiši. Zbirali so se pri njem oni zvesti, ki so še ostali in črpali iz njegovih besed tolažbo in pogum. Bil je narodu obenem korenina, brst in cvet, bil mu je vera in upanje obenem.

Pretečeno nedeljo so zaplakali na Brdu farni zvonovi, iz slovanskih grl je zadonela pesem za pesmijo, oči so rosile solze hvalečnosti, ljubezni in tuge in gruda je zakrila njega, ki je nekoč stal, kakor hrast v burji, ki mu je pogled sijal, kakor preroku, ki mu je bila beseda, kakor grom in slavčev spev, ki mu je bilo vse nagnenje in hotenje sama čista ljubezen in dobrota.

Tak je šel od nas. Mi pa stojimo in strmi-mo v bodočnost z mislijo: V njegovem duhu naprej!

Spicar Jaka.

Iz uredništva

VSEM, KI SO DOBRE VOLJE!

V našem listu smo na novo otvorili poseben kotiček, ki objavlja pod naslovom »Zolčni kotiček« razne boljše in slabše domisleke, ki gredo na račun gotovih, zlasti v političnem življenju vidnih gospodov. Z veseljem ugotovimo, da smo z otvoritvijo tega kotička ustregli ogromni večini svojih čitalcev in bomo vsled tega kotiček ohranili tudi v bodoče. Seveda so se našli gotovi ljudje, ki smatrajo, da so sakrosanktni sami, oziroma da so sakrosanktni oni, katerim so poklonili svoje simpatije.

Slovinci smo očitno že zgubili smisel za šale in dovtype. Kdor čita tozadevno literaturo velikih narodov, bo lahko ugotovil, da so ravno najbolj vidni politiki predmet dovtipov, ki so mestoma zelo ostrji. Znano je, da mrgoli Nemčija dovtipov, ki jih je skoval narod na račun Hitlerja in njegovih najhujših sodelavcev. Ko se je ministrski predsednik Göring poročil, mu je poklonil njegov tovariš Streicher kot poročni dar zbirko deloma zelo zasoljenih dovtipov, ki si jih je izmislil nemški narod na račun Göringa. To se dogaja torej celo v tretjem Rajhu, kot čitamo neprestano v raznih naših dobro in najbolje informiranih listih. Ravno vsled tega pa seveda v tem kotičku ne moremo prinašati pšice proti onim, ki se pri nas s tako požrtvovalnostjo bore za uvedbo popolne svobode.

Čuvajmo Jugoslavijo!

Župnik Janko Barle — 60 letnik

Kdor ga pozna, našega brata — župnika Barleta Janka, skoraj ne bi mogel verjeti, da je ta vedno nasmejani, življenja in odločnosti poln mož slavil 13. decembra 1935 že svoj šestdeseti rojstni dan. Zlasti mi, nacionalisti, ki imamo srečo, da ga imamo v svoji sredi kot agilnega in požrtvovalnega brata — izvršilnega člana Narodne Odbrane, smo bili presenečeni, ko smo zvedeli, da je ta naš vsem tako dragi brat izpolnil že 60 let svojega življenja. Mladosten in veder je živel in delal med nami in z nami, delil z nami veselje in žalost ter bil naš tako, kot smo bili mi njegovi.

Kmeti sin iz Srednje vasi na Gorenjskem je ohranil zvestobo svojemu narodu in postal temu narodu dušni pastir. Po kaplanovanju v Kranjski gori, Trzinu in Kranju je prišel leta 1908. v Ljubljano, kjer vodi mestno župnijo sv. Jakoba. Sloves skrbnega, Bogu in veri vdanega duhovnika, zlasti pa sloves zavednega nacionalista je prinesel že v Ljubljano, tu je ta svoj sloves le še povečal. Skrben dušni pastir svojih župljanov ni ločil po političnih partijah, vse je cenil samo po njihovi odkritosrčnosti in po njihovem poštenju. Vemo, da bi mu ne bilo prav, če bi se podrobneje pečali z njegovo osebnostjo, dovoliti nam pa mora, da objavimo vsaj nekaj značilnih dogodkov, ki kažejo našega župnika takega, kakršen je.

V dneh neposredno po osvobojenju je bilo dovolj ljudi, ki so istovetili osvobojenje z anarhijo. Neki dan je razgrajalo 20 pijanih fantov po Karlovski cesti. Nadlegovali so vsakega, ki jim je prišel nasproti, prevračali vozičke okoliškim mlekaricam, da je teklo mleko po cesti, razbijali okna in preklinjali. Nikogar ni bilo, ki bi se jim upal postaviti po robu. Naš brat župnik pa je imel pogum, stopil je med pijane fante in jih z močnim in odločnim glasom vprašal, kaj hočejo. »Domovina ne potrebuje kričarjev in prevratnikov, treba ji je poštenjakov in požrtvovalnih državljanov!« In čudno, pijani fantje so se mirno razšli.

Dne 8. novembra 1931 je bil izvoljen na listi Pere Zivkovića za narodnega poslanca. Čeprav brez osebnih ambicij in čeprav je vedel, da se s tem ne bo prikupil svojim predstojnikom, je sprejel kandidaturu. Kralj je klical, nacionalist Barle se je odzval in prevzel dolžnosti poslanca, polu neizčrpnega idealizma. Kot poslanec je prepotoval vso državo, govoril Srbom, Hrvatim in Slovincem in povsod oznanjal bratsko ljubezen in edinstvo jugoslovenskega naroda. Ni se ustrašil, ko je v rodni Sloveniji nahujskana masa metala v njega kamenje in ga psovala, vršil je svojo misijo idealno in požrtvovalno, dokler je to mogel. Ko je pod pritiskom razmer 3. marca 1933 zapuščal Narodno skupščino in se poslavljaj od svojih poslanskih tovarišev, je doživel tako oduševljene aklamacije, kot jih še ni doživel noben poslanec pred njim. Teško mu je bilo, ko so mu višje sile onemogočile nadaljnje izvrševanje poslanskega mandata, vse to je pozabil, ko ga je blagopojni kralj pozval k sebi na Bled in mu z laskavim priznanjem njegovega dela lastno-ročno izročil visoko odklovanje. Še danes se mu bliskajo oči od navdušenja, kadar pripoveduje — tako pravi sam — o tem najlepšem trenutku svojega življenja, ko je smel gledati iz oči v oči Njemu, svojemu tako globoko ljubljenuemu Kralju!

Prišel je 9. oktobra 1934! Obupani nacionalisti so se zatekli k svojemu župniku, da jih potolaži vsaj on. Nemo so stali skupaj, rosne so bile oči vseh. Sam strl in obupan se je prvi znašel brat župnik ter izrekel nepozabljive besede: »Bratje, vzeli so nam Kralja, Voditelja in Očeta. Toda jugoslovanski nacionalisti ne smejo nikdar kloniti, pa če pride najhujše. Zato bratje, glave kvišku, oklenimo se tem tesneje mladega Kralja, ki je Njegove krvi, stojimo Mu ob strani z dušo in telesom, da bo lahko dokončal delo, katero je začel Njegov nesmrtni Oče. Slava Kralju Aleksandru I., živel Kralj Peter II!«

Ljubezen za ljubezen, zvestoba za zvestobo, to je naše geslo. Brat župnik, bodi prepričan, da Ti ostanemo zvesti in udani, dokler nam bo Božja previdnost dovolila, da skupaj živimo in skupaj delujemo. Naj Te ohrani Bog narodu še mnogo, mnogo let!

Ako pa zahtevamo na našem odru zdravje in prave umetnosti, ki odgovarja sodobnosti, je treba, da odklanjamo vse, kar ne pomeni pridobitev za slovensko dramsko umetnost in slovensko narodno gledališče.

Lansko leto se je zgodilo, da je šele mariborski kritik povedal resnico o tkz. »Kulturni mlaki«. Ko je prišla namreč ljubljanska drama v Maribor gostovat s svojo »kulturno prireditvijo«, se je mariborski kritik v »Jutru« opravičeno začudil ljubljanski skromnosti, ki se zadovoljuje s takimi veseligrani in ljubljanskimi kritiki, ki ne pove o takih »kulturnih prireditvah« v Črni mlaki svoje odločne besede. Čul smo mnogo ljudi, ki so se strinjali s sodbo mariborskega kri-

tika in ne bi bilo prav, če bi vso ljubljansko gledališko publiko smatrali za tako nekritično, da bi jo sodili po številu predstav, ki jih je doživela ta nekulturna prireditve. Res je, vsi smo v teh časih željni smeja in ker ga ne dobimo drugače, se zadovoljimo tudi s takim, ki ga vzbuja Narobin. V tem je tudi vzrok »uspeha«, »Narobin je vesel...« In to je glavno. Narobin in njegova kulturna prireditve pa sta izšla iz vrst, ki v dramo odločajo in od tod uspehi in število predstav.

Letos se je ponovilo isto. Kdor je bil pri premijeri »Bratomora na Metavici«, je mislil, da je »ljudske igre« v tej obliki ne bo več na oder. Mučna tišina je vladala po gledališču, vse občinstvo je čutilo, da gleda skrupirano, papirnato igrjo, ki je že v osnovi ponesrečena. Ob koncu dejanj je sledilo medlo ploskanje kot priznanje igralcem, ki so reševali, kar se ni dalo rešiti. V četrti sliki je nastalo mrmranje, ker je postala igra že preveč »ljudska«. Da mladi fant, ki se je ravnokar še prepiral za prvenstvo, takoj nato mirno zaspi, da ga pride brat lanko ubiti, kje je to mogoče?... In potem tisto vlačenje mrtevca čez oder. V Periferiji je imelo to vsaj smisel, tu je zopno. Peto dejanje je odmev raznih ruskih zločinov in kazni. Skratka — ponesrečena stvar. In kritika? Namesto, da bi povedala, da je vse skupaj polomija, se izgovarja, da je to »ljudska igra« in jo celo priporoča za ljudski oder — kakor, da je zanje vse dobro. — Drugi piše o »romantičnem realizmu« in drugih nepotrebnih stvarih. In igra se igra dalje. Igralci in poslušalci se mučijo, ker čutijo, da je vse to narejeno nenaravno, prisiljeno. Tista končna misel bi se dala povedati drugače in boljše. Podnaslov »Ljudska igra« ne more biti izgovor za vse, kar je v tej igri neljudskega. In vendar se predstave ponavljajo, namesto da bi na glas povedali resnico o taki dramatik in njeni vrednosti za napredek naše drame in slovenskega teatra.

»Gledališki list« je javno napovedal svoj borbeni program proti malomeščanstvu in res kaže večina iger svojo politično ost, ki je dijaški parter primerno »zrao«, da dobi predstava čim bolj tendencijsen značaj. Tako je prišel na oder Shawov »Kako zabogaš«, menda samo zato, ker je naperjen proti špekulantom z malimi stanovanji, ki bogate na račun ljudske revščine. Sicer si ne moremo razlagati, čemu smo morali prevesti in uprizoriti Shawovo mladostno delo, ki izgubi pri nas še ono malo duhovitosti in satire, ki jo ima morda v originalu. Ljudje se dolgočasijo v teatru, dočim ima Shaw dovolj komedij, ki so boljše od te. Abonenti si žele krepkega repertarja, ki oživlja — tudi dobrih ljudskih iger, satir in komedij, magari političnih, a ne morečega dolgočasnja in kričave enostranske politične propagande. Teater je državna ustanova — a ta teater se n. pr. za kak 1. december niti ne zmeni. Pravijo, da je naš teater v finančnih stiskah. Nevarnost je, da bo še bolj. Nam je žal naših marljivih, nadarjenih igralcev, ki so zmogni česa boljšega. Želimo uspeha našemu teatru — a zanj so odgovorni oni, ki ga vodijo. Teater ni samo njihov. Je tudi državen in narodni. Publiko ima tudi svoje mnenje. Če hoče teater služiti samo nekim idejam sodobnosti, ne bo izpolnil poslanstva, ki ga ima v našem kulturnem življenju.

S FAŠISTOVSKIMI ČEPICAMI SLAVIMO 30LETNICO PREPOVEDI NOŠNJE POLHOVK

Kot odgovor na nemška izzivanja je pred 30 leti slovenska javnost, posebno pa dijaštvo začelo ostentativno nositi polhovke kot znak slovenskih puntarjev. Avstrija je nošnje polhovke dijaštvu prepovedala in nepokornežem zagrozila z izključitvijo iz šole. Tudi jaz sem bil med tistimi, ki smo baš zato zbirali denar, kupili polhovk kolikor smo jih dobili in

dali tovarišem, ki si jih sam niso mogli nabaviti. Pa kljub prepovedi in kljub pretnji izključitve, smo kljubovalno nosili polhovke prav vsi. Naša zavednost je tedaj zmaga, avstrijske oblasti so morale odnehati in se niso upale izvajati posledice.

V svobodni domovini pa je zdaj zavednost v marsičem padla. Posebno žalostno je to pri naših »damicah«, ki jih ni sram natakati vsakršno opicarijo, ki si jo morejo poskrbeti od zunaj. Pa če ni zavednosti, bi pri le-teh pričakovali vsaj toliko dostojnosti in ponosa, da ne bi natikale na glavo črnih fašistovskih čepic s čopom, ki obenem dokazuje njihovo puhloglavost ter izzivajo, da bi človek ne lopnil samo po čepici, nego tudi po piskru. Ta fašistovska pokrivala so tako točno posneta po treh vrstah fašistovskih vojaških pokrival s čopom, da bi človek kmalu moral misliti, da so našim ubogim na duhu poklonjena naravnost iz fašistovskih uniformskih skladišč. Ako Italijanec nosijo taka pokrivala, je to v redu. Ako bi se ženska upala v Abesiniji pokazati s takim pokrivalom, bi bila takoj brez glave. Kulturna (?) Slovenka pa misli, da mora zaostajati za Abesinijo. Število ničemernic, ki na opičji način želijo povečavati svojo lepoto, se tako množi, da se moramo energično postaviti proti izzivanju. Čudimo se tudi nekaterim Samoslovenkam, ki so tako »zakoreninjene«, da se ne zavedo, da z nošnjo fašistovskega kiča bolj omalovažujejo svoje Samoslovenstvo kot ne vem s čim.

Ali ni žalostno, da moramo v očigled tega, da je pred leti oblast zabranjevala nošnjo naših domačih pokrival, sedaj mi opozarjati javnost na budalost »dam« pri izzivalni nošnji tujih pokrival. Svet se mora rogati — Kako se je prvi fašistovski eksemplar zanesel v Ljubljano, še ne vemo čisto točno. Mislimo pa, da ga je prinesla neka »dama«, ki je mnenja, da ji domača naša obrt ne more dati dovolj kinča za njeno premočno lepo glavo, pa je šla ponj v Trst, ker se tam za naš denar gotovo dobi manj in slabše kot tu doma.

Doli z opičjim posnemanjem laškega soldaškega okusa!

Ako to pozorilo ne bo zaleglo, bo treba »dame« na drug način poučiti, da puhloglavke ne smejo s svojim izzivanjem na ulico.

Jesenice

Mir ljudem na zemlji!

Tako se glasi vsak članek k božičnim praznikom. To je blaga vest, ki zares blagodejno vpliva na ona sreča, ki si v resnici žele pravega miru. Miru, ki bi ustrezal njegovim življenjskim razmeram v toliki meri, da bi mogel vsaj za silo preživljati sebe in svojo družino. Da bi mogel dati svojim otrokom ko dorastejo doto zdravja in šolske izobrazbe, ki je predpogoj za vsakega državljanja; da bi znal pravilno ceniti svoj dom in svojo domovino.

Po takem miru kličejo progovni delavci drž. železnice na Jesenicah, ki so poleg svoje skromne plače Din 500— do Din 600— dobili še osem dni neplačanega dopusta za božične pred-praznike. Nekaj delavstva, ki je bilo zadnje čase zaposleno, pa je bilo celo odpuščeno.

Takega miru omenjeno delavstvo ni pričakovalo, še manj pa njihovi otroci, ki so bili v nadi, da bodo v krogu svoji staršev preživeli srečno in veselo tako zaželjene praznike.

Planina pri Rakeku

Akcija »Svoji k svojim«, ki jo je pokrenila Narodna odbrana, je našla velik odmev tudi pri našem preprostem človeku. Kolikor mu dopuščajo njegova sredstva podpira to akcijo v globoki veri, da koristi s tem svojemu sobratu in sam sebi.

Ne more pa razumeti inteligence, ki bi bila toliko bolj poklicana izvajati geslo »Svoji k svojim«, ko vidi, da naravnost nasilno

»Kralja?« so začudeno spraševali vojaki, segali po čepici, da pozdravijo starca, ki je naslonjen na palico stal ob poti poleg njih.

»Da, kralja,« jim je odgovoril sivolasi vladar.

»Ne bo dobro, gospodar, trdo je na vozu,« so v zadregi odgovorili vojaki.

»Ali je tebi trdo, ko sedi na vozu?« je vprašal kralj.

»Ej, pa mi smo kaj drugega,« so odgovarjali vojaki.

»Nič drugega, vsi smo isto!« je rekel kralj. »Če moreš ti, bom tudi jaz,« hajdi pomagaj mi na voz.« In kralj se je pridružil svojim zvestim vojakom.

Nemški topovi streljajo že na Prizren

Kralj Peter, Osvoboditelj je v tej stiski nadaljeval pot in prišel 15. novembra v Pristino. Od tu je odhajal na položaje, da vidi gibanje vojske.

»To ni bil več tisti kralj,« piše Branislav Nušić, »ki je pred letom dni, ko je bilo treba voditi odločno borbo in izgnati sovražnika iz dežele, prišel na fronto in prijel za puško. To je bil sedaj zlomljen in onemogel starec, ves v skrbeh za usodo svojega naroda.« Iz Pristine se je kralj umikal v Prizren, a tudi sem so že segli nemški topovi.

Treba je bilo še dalje, ven iz domovine. Tedaj je rekel kralj Peter, videč, da se vse pripravlja na odhod iz rodne zemlje: »Nihče ne more prisiliti kralja, da zapusti svojo kraljevino, pustite me, da umrjem tu na vratih Srbije.«

Ali sovražnik je bil že pred vrati Prizrena, ki so ga srbske čete s skrajnimi silami branile. Odšel je zato proti Ljumboku. Spotoma je videl, kako plamen požira milijone narodnega premoženja. Vojaki so požigali vse, kar niso mogli vzeti s seboj. Eno uro na to so Nemci presekali pot.

Po naši zemlji

Liubljana

O SLOVENSKEM TEATRU

Slovensko narodno, t. j. ljubljansko gledališče je bilo zadnji čas predmet resnih razprav in umestnih pripomb od strani, ki ima danes glavno besedo v deželi. Mi smo vse tiste stavke prečitali s premislekom in smo odobraval, kar je bilo v njih dobrega. Mislimo, da država ne podpira zato slovenskega gledališča, da bi se v njem gojile protidržavne demonstracije. Kakor zahtevamo svobodo za umetnost, tako odklanjamo zlorabo te svobode. Nikakor ne gre, da bi bilo gledališče v službi enostranske politične propagande.

Kralj in narod sta bila eno

Množica gladnih beguncev v Raški

Ko so se Bolgari naskočili srbsko vojsko in ji z zavzetjem Vranje presekali zvezo s Solunom, jim je preostala samo še pot preko Albanskih sotesk in planin. Prvi tok umikajočih se je usmeril na Kraljevo. Vsem je bil pred očmi zlokošen dan, ki jih čaka. Begunci so spali po tleh po kavarnah, po hišah, po hlevih, največ pa pod vedrim mrzlim jesenskim nebom in na dežju.

Raška kamor se je obrnila vsa ta žalostna karavana, je majhno mesto, pravo gnezdo orlov, nastanjenih po grebenih, ki omejujejo ozek prehod Ibra. Komaj tisoč prebivalcev ima. Ta Raška je postala tekoma enega tedna sedež srbske vlade in sedež vrhovne komande. Ves živč je bil v par urah razgrabljen od onih, ki so prvi prišli. Njim sledeči so morali gladni iti dalje, sicer umro že tu od lakote.

Raška je bila zibelka srbskega naroda ob času njegovega prihoda na Balkan...

Srbska vlada se nikakor ni mogla odločiti, da zapusti ta sveta tla domovine. Ostala je v Raški prav do zadnjega trenutka. »To je tu, kjer smo rojeni,« je rekel pokojni Pašić, ko ga je prijatelj zvečer našel samcatega, zamišljenega na mostu na Ibru. Ustne so mu podrtavale, kakor da vroče moli; dvignil je roko pred oči, iz katerih so kapale na njegovo belo brado solze, ki jih ni mogel vzdreti. In ta veliki državnik je jokal v silnem vznemirjenju nad nesrečo svoje domovine in drhteče iskal odgovora vprašanju: »Ali bo Bog dopustil, da postane naša Raška naš grob?« Avstrijci in Nemci so spretno obkrožali Raško od zapada. Srbi so se jim umikali v planine, sicer jih ugonobe toče granat. Tako je srbska vlada morala dalje. Bedni begunci

so odšli na Novi Pazar, drugi proti Kosovski Mitrovici.

Kako strašno za požrtvovalna in junaška srbska srca, je moralo biti jadikovanje, ko so se junaki morali preko Kosova pomikati k Albaniji.

V noči med 15. in 16. novembrom pred dvajset leti, je bil dan znak za odhod iz Kosovski Mitrovice. Bilo je treba hiteti, Bolgari so zavzeli že prelaz Kačanik.

Stoptdeset tisoč izžepanih išče utehe v Prizrenu

Z vsakim dnem je strahotni položaj postal še strašnejši. Ljudje so hoteli bežati naprej, boječ se pokolja divjih Madžarov, Avstrijev, Bolgarov in Nemcev.

Sanitetne službe sploh ni bilo več. Ranjenci, resni, mirni, pokriti z blatom in krvjo so se opotekali sredi obupane množice, ki se je gnetla po poti, dokler niso popadali na tla. Teh žalostnih prizorov nihče ne zna popisati. Matere, preplašene od strahu, so gledale, da vsaj eno dete rešijo, druge so puščale usodi. Ubogi otroci so umirali vsevpreg. Splošna onemoglost in obupna brezčutnost je zajela vsa srca, srce ni več znalo biti obzirno in usmiljeno. In v tem težkem položaju je stalo pred begunci najtežje, čakala jih je pusta severna Albanija, polna snega in divjih plemen.

Vojska pa se je umikala po načrtu, kajti pred sabo je imela še neizpolnjeno dolžnost, da nam ustvari Jugoslavijo. Nič ni prepuščala sovražniku, s čimer bi si ta opomogel. Zadnji avtomobil je uničila, zadnji voz in zadnja transportna sredstva. Ali zakopala, ali uničila je vse topove in vso municijo. Samo življenje si je še očevala vrla vojska, z njim je hotela premagati robstvo, ki ga ji je usoda prignala nad Srbijo.

išče prilike dobavljati si za svojo potrebo tuje blago, ki bi ga sicer v izobilju imel na izbiro doma, kot domač izdelek! Tem manj razume ono inteligenco, ki se sicer ob vsaki priliki trka na prsa in povdarja svojo narodnost, ki zavzema celo vidne položaje v narodnih organizacijah, in ljudi katerih blagostanje, da celo življenjski obstoj zavisi samo od izvajanja našega gesla.

Te dni smo imeli priliko videti gospe vidnih voditeljev narodne organizacije, ki so v družbi soproge domačega industrijalca vozile preko meje skoraj poln avto blaga, ki so ga nakupile v tujini. Kako naj razume naš mali človek potrebo podpirati domače izdelke, ako te dolžnosti ne čutijo v sebi oni, ki so za to najbolj poklicani.

Ali naj izvaja geslo »Svoji k svojim« samo uboga para in ne velja tudi za one, od katerih je uspeh izvajanja tega gesla prav za prav odvisen?

Domžale

Tako po obletnici smrti blagopokojnega Kralja Aleksandra je radijska postaja Ljubljana jenjala zaključevati svoj program z vzklikom »Čuvajmo Jugoslavijo«. Ker vemo, da je ta zgodovinski Mučnikov klic narodu svet opomin, hočemo dobiti jasen odgovor, ali se bo v bodoče še opuščalo pri zaključitvi ta vzklik in kakih razlogov so upravo ljubljanskega radija napotili k opustitvi vzklika koncem radijskega sporeda. Obenem sporočamo upravi sklep naših nacionalistov, da bodo vsi odpovedali svoje radijske naročnine, če se ne bo program končaval z vzklikom

»ČUVAJMO JUGOSLAVIJO«!

Slov. Bistrica

V bližini našega mesta je podeželska šola, na katero je prišla pred kratkim mlada učiteljica polna idealov in volje do dela. Tri leta je čakala na službo. Ta čas se je preživela kot služkinja, pestunja in delom v sličnih strokah. Ko je dobila dekret, se ji je odprlo nebo, kajti obupala je že skoraj, da pride do službe, za katero je imela usposobljenost.

Kakor nešteto drugih pa je imelo tudi to mlado dekle takoj v početku svojega dela občutiti prilike, v katerih je danes prisiljen delati podeželski učitelj.

Farovška kuharica ima sina, ki ga je namenila v bogoslovje. In ker ta fant ni čutil za to nikakega veselja ter se oddalil za študij na univerzi. Njegova mati je pričela dolžiti za ta sinov korak novodošlo učiteljico, obrekovala jo je po celi občini ter se je končno lotila celo dejansko vpričo šolskih otrok. Učiteljica si je poiskala zadoščenje pred sodiščem. Po dolgih prošnjah župnika in kuharice je pristala na poravnavo, ki ji je dala polno zadoščenje in pri kateri je kuharica priznala popolno nedolžnost učiteljice in svojo krivdo.

Toda prestiž farovške kuharice je očitno treba bolje čuvati kot prestiž učiteljice. Samo na ta način si je mogoče tolažiti denunciacijo župnika in kuharice proti tej učiteljici na višje oblasti s ciljem, da se ta učiteljica takoj premesti. Prišlo je ponovno do tožbe. Na pritisk odvetnikov in prošnjo toženega župnika in kuharice je učiteljica pristala ponovno na poravnavo s tem, da sta toženi stranki dali izjavo, ki je nudila tožiteljici polno zadoščenje in poravnali vse stroške.

Človek bi mislil, da je s tem afera končana! Vendar pa smo informirani, da se kljub temu proti učiteljici vodi najostrejši zakulisni boj, da se jo premesti na drugo šolo.

Kralj gleda razsulo Srbijo

Kralj Peter gazi zasnežena pota puste Albanije. Brez kraljevskega spremstva je, v pomanjkanju kakor vsak njegov seljak in vojak. Kakšne misli so ga le spremljevale na tej bridki poti Golgote. Po trinajstih letih brezprimerno slavne vlade, v kateri je videl, kako je država razvijala, rase, napreduje, gleda zdaj polom Srbije. Tako star je, utrujen, slaboten in tako mora v pregnanstvo. Njegova volja pa ni zlomljena. Utrujen je, nem, molčeč in strog.

Na konju in peš, v družbi treh častnikov in šestih gardnih vojakov, ki so ga čuvali, je kralj Srbije, sedemdesetleten in bolan, prehodil v sedmih dneh pot 150 km preko planin puste Albanije. Za počitek ni imel postelje. Hrana sta mu bila kruh in sir. Ob potu je kralj naletel na mnoge sveže grobove svojih vojakov. Nudili so se mu naravnost strašni prizori. Tam so bila trupla vojakov, ki jih je glad uničil, udušila bolezen, uničil mraz. Goli konjski okostnjaki, ki so jih gladni ubežniki obrali do kosti, so kot pošasti kazale strahoto umika. Samo tri konje je imelo vse spremstvo, zato je kralj hodil tudi peš. Vsake pol ure je jahal, pol ure hodil.

Potovali so ves dan in počivali le dvakrat, kolikor je bilo potrebno, da se vsaj v miru je. Vseh sedem dni niti enkrat ni bilo tople jedi. En dan celo kruha ni bilo več. Revni pastirji po planinah med Prizrenom in Skadrom gotovo niso slutili, da je tisti stari oficir bled in slab, ki je spal na goli zemlji in odšel jutraj dalje, ko je zaužil kosček, ko les trdega kruha, bil kralj Srbije.

5. decembra so prispeli v Lješ.

Gostoljubni Esad-paša

7. decembra, pred dvajset leti, je ubežni kralj dospel v Tirano, kjer mu je Esad-paša prožil največje gostoprimstvo. 12. decembra

ŽOLČNI KOTIČEK

Fotoamaterji, pozor!

Uredništvo »Pohoda« bo v kratkem razpisalo visoko nagrado za fotografijo onega izmed stotisočev Židov v Jugoslaviji, ki si s krampom in lopato v roki, kot delavce težak ali kot kmet služi svoj vsakdanji kruh.

Nagrada bo izplačana onemu, ki bo to črdo Jugoslavije prinesel fotografirano v redakcijo »Pohoda« in nesporno dokazal z uradno potrjenimi dokumenti, da je fotografirani pristen in pravoveren Žid in da je opravljal težko delo že pred objavo te notice.

Židje-fotoamaterji so iz razumljivih razlogov od tega nagradnega tekmovanja izključeni.

A. Z.

Senzacija!

Iz dobro informiranih krogov smo prejeli poročilo o hvalavredni podporni akciji naših političnih voditeljev v korist naši agilni organizaciji »Dajte lačnim kruha«. Originalen način te njihove podpore zagotavlja že v naprej popoln uspeh akcije.

Gospodje voditelji so namreč sklenili, da prirede vsak s svojo grupo po en večer v operi ali drami. V glavni vlogi nastopajo izključno gospodje voditelji sami. Program teh prireditev, ki se bodo vršile v slogu Wagnerjevih oper v Bayreuthu je za enkrat določen sledeče:

Grupa dr. Marušiča:

»Zapuščena devica«

Tragična opereta. Libreto napisal g. posl. Milan Mravlje, uglasbil g. posl. Albin Koman. V glavni vlogi nastopa g. dr. Drago Marušič, min. n. r.

Režiser: g. posl. Milan Mravlje. Dirigent: g. posl. Albin Koman. Šepetalec: g. Ivan Pucelj, min. v. p. Kulise prestavlja: g. Fr. Trček, ravnatelj. Uvodoma zapoje g. Ivan Pucelj min. v. p. našo prelepo pesem »Nezvesta bodi zdrava«. Pri klavirju ga. Emica Seljakova.

Grupa dr. Kramerja:

»Vstajenje«

Komična drama. Prosto po Tolstoju napisal g. Stanko Virant. V glavni vlogi g. dr. Albert Kramer, min. v. p.

Režiser: g. dr. Milko Brezgar. Šepetalec: g. dr. Marjan Zajec. Kulise prestavlja: g. Drejček Verbič (naštudirano pa ima tudi glavno vlogo).

Uvodoma poje gospod minister dr. Albert Kramer skladbo g. Frana Marna: »Jaz nisem Sam«, ki se bo ob tej priliki prvič izvajala. Pri klavirju: skladatelj g. Fr. Marn.

Grupa dr. Puca:

»Samotar«

Kantata za solo, orkester, mešani zbor s spremljevanjem treh klavirjev.

- 1.) Besedilo napisal: g. dr. Dinko Puc.
- 2.) Uglasbil: g. dr. Dinko Puc.
- 3.) Dirigent: g. dr. Dinko Puc.
- 4.) Solotočke izvaja: g. dr. Dinko Puc.
- 5.) Mešani zbor: g. dr. Dinko Puc.
- 6.) Orkester: g. dr. Dinko Puc.
- 7.) Pri treh klavirjih: g. dr. Dinko Puc.

»Baletni večer«

Skupina gg.: dr. Lončar, Prepeluh, Dobovišek, Vidmar hoče naštudirati samoniklo domače delo:

»Naš maček je lubco imou, mjaou, — mjaou« in to v obliki baleta.

pa je že odhajal v Drač. Mučile pa so ga strašne bolečine v nogah in križu, da ni mogel več stati na nogah. V Drač je priplula italijanska križarka in tri francoske torpedovke. Kralja so prenesli na ladjo v naslanjaču. Kralj je do dobra spoznal Italijo, ki je mnogo zakrivila, da sestrada in uničena srbska vojska ni dobila hrane in pomoči, ko je došla Golgota in prišla do morja. Zato ni hotel v Italijo, nego v Solun. Mala flotilja se je počasi pomikala proti Valoni, izogibajoč se minam, ki so jih Avstriji puščali v morju. V Valoni je kralj Peter čakal daljnjih odločb glede usode srbske vojske. Toda o Božiču 24. decembra je italijanski komandant Valone poslal kralju nedvoumen ukaz, da mora tekom 24 ur zapustiti mesto. Kralj je zato šel preko Brindisija v Solun, kjer ga je čakal stari vojni tovariš general Sarrajil.

Božični govor vladike Varnave

V Solunu so za kralja pripravili prostore v hotelu Olimp tik morja. Toda on je odklonil tako nastanbo, nastanil se je raje v mali sobici. Tam se je ob oknu sončil in razgovarjal s prijatelji. Nekoč ga je narod zagledal pri oknu. »Kralj, kralj!« so vzklikali Srbi, ki so komaj še poznali njegovo upadlo, blede lice. Kralj je stopil k oknu in iztegnil je roke, kakor da hoče objeti ves svoj ljubi narod, nato se je skril, ni hotel, da bi narod videl, kako plaka kralj.

Generalisimus prestolonaslednik Aleksander je v nič manjši meri okusil bridkosti tega križevnega pota. V tem času je odhajal vse povsod prosit pomoči. Res si je nenavadno naglo opomogel preostanek srbskega naroda. Iz njega je pognal cvet solunske vojske, iz njega je prišla svoboda, kajti verno so sledili odločitvi komandanta prestolonaslednika Aleksandra: »Naprej v svobodo ali v smrt!«

Nastal pa je hud spor glede porazdelitve vlog in funkcij. Zaenkrat je vloga prima balerine dodeljena g. dr. Lončarju, ki pa se je menda tudi brani, ker bi moral nastopiti v trikotju a la »Miki miška«. Dirigentsko mesto je zaenkrat še predmet hudih bojev.

Nastop v radiju.

Ako komična drama »Vstajenje« dobro uspe, je določen še nastop kvarteta: gg. dr. Kramer, dr. Marušič, dr. Puc, I. Pucelj, ki zapoje:

»Iz bratskega zagrljaja«

Istočasno se bodo vršile prav tako interesantne prireditve v Ljudskem domu. Na izrecno prošnjo našega poročevalca programa teh prireditev ne smemo priobčiti, vsled česar odlagamo to za prihodnjo sezono.

Op. uredništva: Za verodostojnost tega poročila uredništvo ne sprejme prav nobene odgovornosti.

A. Z.

Vprašanje

Jaka: »Miloš, ali pri vas v Beogradu že delajo v pristanišču? Dobili so čez štirideset milijonov?«

Miloš: »Jaka, bedasto pitaš! Jel kod vas rade?«

Jaka: »Ne sliši se, da bi delali. Vse je zmrznjeno in ni mogoče pričeti z delom.«

Miloš: »Pa i dole je jaka zima...!«

Na poti v Abesinijo

Kapitan: »Evo vam Suez ekselencija! Pot, ki vodi k slavi Italije!«

Badoglio (zamišljeno): »Mislite, da so ga res drugi radi tega gradili?«

K zadružnemu odplačilnemu načrtu za zaščitene kmete

V 34. številki »Pohoda« smo objavili članek »Zgodilo se je, ki obravnava načrt po katerem bodo kmetje plačevali obresti in posojila pri svojih zadrukah. Članek ta načrt odklanja, češ, da ne prinaša rešitve, ker določa previsoke obresti in prekratek odplačilni rok. Vprašanje je zelo važno zato na željo »Zveze slovenskih zadrug« v Ljubljani lojalno objavljamo tudi njen članek.

»Uredba o zaščiti kmeta pooblašča zadružne zveze, da sestavijo odplačilni načrt po katerem naj kmetje odplačajo svoje dolgeve pri svojih zadrukah. Zveza zadrug so se zavdale delikatnosti in dalekosežnosti tega pooblastila, zato so priredile pismeno anke to z zadruhami in tako nudile možnost tudi kmetom samim, ki so včlanjeni v zadrukah, da se izjavijo, kako naj se spričo obstoječih predpisov urede pri zadrukah odnosi med upniki in dolžniki.

Pri tem so morale upoštevati zadruge, odnosno njihove uprave, ki so sestavljene po večini iz kmetov-dolžnikov in upnikov, predvsem naslednje okoliščine:

Po sedaj veljavnih zakonskih predpisih morajo zadruge izplačati upnikom-vlagateljem hranilne vloge v polnih zneskih z obrestmi vred. Dogovorjena obrestna mera je znašala ob času vlaganja 5 do 7 odst., ki jo je uredba o maksimiranju obresti znižala za leto 1934. na maksimiranih 65 odst., za leto 1935. pa za nevezane vloge na 4 odst. Večina hranilnih vlog je nevezanih, za vezane pa veljajo tri do največ šestmesečni odpovedni roki. Najpozneje v šestih mesecih po odpovedi so torej zadruge dolžne izplačati vse hranilne vloge.

Režijski stroški zadruge znašajo 1 do 2 odst.; pri manjših manj, pri večjih več, ker morajo slednje delati z najetim osebjem. Zato morajo samo za kritje režije računati povprečno 1,5 odst. višje obresti, kakor pa jih plačajo vlagateljem. Upoštevaje silen padec cen in dohodkov morajo računati tudi z večjimi ali manjšimi izgubami pri posojilih. Za kritje izgub pa nimajo drugih sredstev kakor zaslužek pri obrestni razliki, zaradi tega morajo zahtevati za denar nekoliko več kakor samo za kritje režije; skušnje kažejo, da je potrebno najmanj pol odstotka. Minimalna razlika med obrestno mero za vloge in ono za posojila mora znašati torej vsaj 2 odstotka. Za posojila morajo torej računati okrog 6 odstotkov.

Pri zadrukah morajo biti dolžniki istočasno tudi člani, tako, da so zadruge prav za prav predvsem podjetja dolžnikov, čeprav ne izključno, ker vsi člani le niso zadolženi. Člani ne jamčijo samo vsak za svoj dolg, temveč jamčijo za vse obveznosti zadruge. Člani, predvsem seveda dolžniki, morajo torej, če ne kot dolžniki, pa kot člani plačati vse obveznosti, torej poleg svojih dolgov tudi morebitne primanjkljaje in izgube drugod. Pri sedaj veljavnih zakonskih predpisih in pogodbениh obveznostih članom — dolžnikom torej ne bi bilo nič pomagano, če bi jim znižali obrestno mero in morda celo tudi dolgeve več kakor pa dopuščajo bilančna ravnotežja zadrug.

Obstoječe pogodbenne obveze (višina in vezava vlog ter obrestne mere) zadrug do upnikov-vlagateljev, čijih denar so si dolžniki izposodili, niso spremenljive z enostranskim sklepom. Brez soglasja vlagateljev zadruge torej ne morejo znižati vlog in podaljšati odpovednih rokov.

Na drugi strani pa uprave zadrug vidijo, v kakšne težave je zabredel naš kmet. Vred-

Ob prihodu v Eritrejo

Badoglio: »Čestitam, mladi naš maršal!«
De Bono: »Ne zbadaj prijatelj! Jaz se vračam s polnim naslovom, Tebi bodo zadnji dve črki odvzeli!«

Hokus-pokus!

Naši Ježičani so lahko ponosni. Ko je bil v Ljubljani Strohshneider in izvajal na vrh svojo umetnost, so se našli na Ježici takoj fantje, ki so ga pričeli posnemati. Baje so ga celo prekosili v spretnosti in pogumu.

Sedaj imajo Ježičani zopet svojo senzacijo. V nedeljo 15. t. m. je bilo na Ježici precej živahno! Pred vsem so bile volitve, ki so razburkale sicer precej mirno Ježico. Še bolj pa jih je navdušil naš novi čarodej Miha. Izvajal je čudovite stvari, ali najzanimivejša je bila točka z golobi in vranami.

V cilindru je skril 24 golobov ter ga poveznil na mizo. Zavihal je rokave, zvil malo roke, hokus-pokus, križ-kraž, ter še par kozjih molitvic in vzdignil je cilindri — glej čudo! — iz njega je zeletelo 23 vran in en sam golob!

Ljudje so odpirali usta in zijali to čudo. Miha pa se je zadovoljno namuznil, se pokrnil s cilindrom in jo odkuril.

So bili pa tudi taki med gledalci, ki se niso preveč čudili.

Grogatov Bertl je samo zamahnil z roko in zagodrnjal v brado:

»S tem cilindrom bi delal jaz še vse druge čudeže!«

A. Z.

Strategija!

»Gospod doktor, kako pa mislite ponovno zavzeti Ljubljano?«

»De Bono je začel na periferiji, Badoglio istotam, mi pričnemo z Vičem!«

G O S P O D A R S T V O

Ustvarjanje novega nemškega kmetstva

(Izvelek iz poročila dr. Kummerja, viš. funkcionarja državnega in pruskega ministrstva prehrane in kmetijstva v Berlinu.)

Nacionalno-socialistična agrarna politika ima kot posebno važen del celotne politike rešiti vprašanje naseljevanja kmetov in s tem zvezanih naseljevalnih nalog v soglasju s splošnimi ukrepi glede izgradnje naroda in gospodarstva. Zakon o kmetstvu, ukrepi za ureditev trga, zakon o tvorbi novega kmetstva in zakon o dednih kmetijah pa nudijo temelj te agrarne politike.

Od nekdanj je v Nemčiji po težkih vojnah baš naseljevanje kmetov moralo pomagati odpravljati narodnostne, socialne in gospodarske težave, ki so nastale radi napadov izvajanje agrarne politike in agrarne ustave. Naseljevanje kmetov stremi za udržitvijo »kvalitativne« pomnožitve v splošno potrebni pomladitvi narodne tvorbe. Tretja Nemčija se ima graditi na jači kmetijski in rasišči podlagi, kmetijski duh mora biti v državi in v gospodarstvu bolj poudarjen, s čimer bo odstranjena marsikatera posledica prejšnjega napačno izvajanja vodstva narodne moči in kapitala in marsikatero trenje, ki moti izživljanje naroda kot celote.

V preteklosti se je premalo gojilo notranje vrednote ter je spričo intenziviranja in hitrega napredovanja industrije nekako prišlo v navado manj ukoriščati naravna sredstva, nadomeščati pa jih s strojem. Končno v kmetijstvu stroj ni več služil človeku, nego je tega začel zasluževati, s tem pa sto in stotisoče odtujevati zemlji. V boju za čimvečjim dobičkom se je čimdalje bolj uporabljalo popolnejše stroje in tuje sezone delavce, kar je posebno v krajih, kjer prevladuje veleposestvo, bilo usodno za podeželsko prebivalstvo, ki se je zato moralo izseljevati. Ta okolnost je neugodnosti čim bolj povečevala in polagoma nemško kmetiško kulturo pokvarila.

Na vzvodu, t. j. v krajih z zemljo prenaseljenega veleposestva, se je pomanjkanju ljudi pridružilo tudi še pomanjkanje kredita. To je svoječasno dalo povod za ustanavljanje tkzv.

rentnih posestev.

Mislilo se je tedaj, da bo z odprodajanjem odvisnih veleposestniških zemljišč okoliškimi kmetom prišlo veleposestvo zopet gmotno k sebi, povečani mali kmetje pa bodo bolj povezani na grudo, s čimer bi bilo ublaženo prejšnje silno pomanjkanje (domačih nemških) delavcev, zaradi česar so uvažali tuje sezone delavce. Toda silno zadolženi veleposestniki so v nakup ponudili tako silno veliko zemljo, da se je notranja kolonizacija iz materijelnih razlogov ni mogla poslužiti, nego je morala iti druga pota, da je zavirala vsaj beg z dežele.

Vojne, kuga in razkosavanje kmetij po špekulantih so vsled prenosa oblastvenih pravic omogočili posestnikom nekoč še razmeroma majhnih

»viteških posestev«,

da so se ta polagoma povečala in postala oblastva, ki so si postopoma prej svobodnega kmeta napravila za podložnika. Že takrat, še bolj pa ob tkzv. osvoboditvi kmetov je brez-zemljiški proletarijat silno porastel. Kljub protiučrepanju so razvoj industrije, okrepitev mest in prekomorsko izseljevanje odtegnili grudi silno veliko ljudstva. Še bolj se je povečala potreba zaposlovanja tujih delavcev, s čimer je iz obratovno gospodarskih razlogov nastala velika sila in potreba kredita zlasti v prekolabskem delu Nemčije. Leta

1914. so veleposestva zaposlovala že 430.000 tujih sezonskih delavcev.

Po vojni je postalo posebno jasno, da je treba na zdrav način razdeliti zemljiško posest in

vso državo posejati z množico življenja sposobnih malih in srednjih kmetij.

Vsi ukrepi za novo naseljevanje so smoteno, ustrezajo stvari in po načrtu privzeti v celokupno delo tretje Nemčije. Istočasno je bilo poskrbljeno, da so bili izločeni vsi špekulanti, agenti in posredovalci iz naseljevalnih (privatnih) podjetij, ki jih je bilo okoli 300 in ki so šla za tem, da so posest ali iz dobičkaželjnosti ali iz političnih razlogov drobili. Sedanji naseljevalni zavodi delujejo kot borci za splošno korist. Tako se sedaj na zdravi gospodarski podlagi poleg zaščite starih kmetij ustvarja tudi novo kmetstvo. Po usodnih okoliščinah nemštva v prejšnjih in v sedanjem času, mora Nemčija pri postavitvi smotri naseljevalnemu delu vedno imeti pred očmi, da posebno v obmejnih delih ravno tako velja železni zakon številčnosti kakor na bojnem polju (Op. ur.: Voliko psov — volčja smrt).

Na posledicah izgubljene vojne je baš nemški vzvod postal zopet silno zadolžen, vse življenje je omrtvelo. Delna pomoč kakor jo je nudila »Ostpreussenhilfe«, »Hindenburg« in »Sofortprogramm« stvari niso mogli izboljšati. Z započetim razdolževanjem je bilo poleg že omenjenih posameznih akcij, ki so pomagale z nekaj sto milijoni, danih kmetijskim obratom vzhoda preko 450 milijonov mark razdolžitvenih posojil. Od tega je prejelo 10.394 obratov, manjših od »dedne kmetije« 33.579.000, dalje 23.418 obratov velikosti »dedne kmetije« (7,5 do 125 ha) okroglo 197.590.000 ter 2.292 obratov večje velikosti kot »dedna kmetija« (prava veleposestva) nič manj kot 223.875.000 mark. Število teh veleposestev predstavlja le 6 % števila prvih dveh skupin, pogotilno pa je skoraj 50 % vsega posojila. Toda veleposestva so se morala zato obvezati, da bodo dala zemljo na razpolago za novo naseljevanje, odn. tudi za zaokroženje obstoječih kmetijskih posestev. Akcija se je doslej mogla posluževati okroglo 110.000 ha zemlje v te svrhe. Zagibalo je zidanje in mnogovrstno drugo delo, življenje se je poživilo.

Prosilci za nove kmetije morajo izpolniti stroge pogoje. V smislu zakona o dednih kmetijah

morajo dokazati strokovno kvalifikacijo kmeta,

brez dvoma morata biti mož in žena spoštovanja vredna človeka arijskega porekla. Z zdravniškimi spričevali morata dokazati, da sta iz dedno zdrave rodbine, da sta sama dedno zdrava in dedno krepka, kar vse naj zagotavlja, da bo tvorba novega kmetstva odgovarjala težnjam naseljevalne državne politike. Seveda se s tem ustvarja tudi za vlado dolžnost, skrbeti za to, da se iz naroda izbrani najboljši ne bodo iztrošili pri težkem delu, kakršno čaka nove naseljence, nego, da se jih kolikor mogoče razbremenijo. Tehnika mora vse storiti, da se ustvarijo boljši delovni in življenjski pogoji.

stroj mora postati služabnik človeka.

Obenem je poskrbljeno, da pri izvajanju naseljevalne misli pride zopet do polne časti obrtna umetnost in gradbena kultura. Četudi mora biti iz javnih virov financirano naseljevanje štedljivo, se vendar mora dvorice zgraditi tako, da se jih bo moglo pozneje pametno dozidovati, tekom generacij izpopolnjevati in

zaokrožiti, pri tem pa je vpoštevati, da naj bo nastajajoča vas tako izgrajena, da bo odgovarjala splošno kulturnim in gradbeno kulturnim zahtevam modernega življenja. Pri izgradnji ne prihajajo več v poštev generalni podjetniki, nego krajevni obrtniki s svojim okusom in znanjem ter s krajevnim materijalom, pri čemer ni brezsmiselno posnemati starinskih kmetijskih tipov, nego je graditi moderno, kraju primerno, z vpoštevanjem starih običajev, navad in sloga. Strojna industrija pa bo morala skrbeti, da bo nove kmete zalagala s takimi stroji, da bodo z ozirom na kraj, zemljo in velikost posesti kmetu resnično koristili in ne kakor se je v preteklosti dostikrat dogajalo, da so spretni agenti kmetom obešali stvari, ki za njih niso bile primerne in ki niso omogočale rentabilne uporabe strojev ali celo novonaseljenca ogrožale v njegovem obstoju ter mu jemale možnost, da bi vsled plačevanja na menico kupljenega stroja mogel izpolnjevati svoje obveze napram državi in splošnosti. Predvsem pa bo industrija morala skrbeti, da se razbremenijo novo kmetice, ki je kot mati, gospodinja in delavka pri novonaselitvi gotovo preveč obremenjena. Tudi elektrarne bodo morale iti novim naseljencem s cenenim tokom na roko, saj si s tem silno povečajo krog odjemalcev.

To pa še ni vse, kar je povedal g. Kummer. Iz drugih virov vemo, da Nemčija za te nove kmete skrbi tudi še na drug, jako umešten in pameten način, t. j. z nagostim ustanavljanjem kmetijskih šol in še več, t. j. z uvedbo takozvane

obratovno in gospodarsko posvetevalne službe!

Za to ji ni žal nobenega izdatka, saj se v končnem rezultatu celokupnega nemškega gospodarstva taki izdatki bogato rentirajo. Posvetovalni okoliši so prirojeni po terenskih razmerah in so samo tako veliki, da more biti vsak strokovni posvetovalac kos svojih nalogi. On ima nalogo pogosto obiskovati nove kmete, pogledati njihovo gospodarstvo v hiši, hlevu, žitnici, na polju in v gozdu. Kmeta ima v pogovoru opozarjati na opazene napake ter mu dati potrebni nasvet, kakor tudi opozarjati ga in spodbujati k drugim upravičenim gospodarskim ukrepom, katerih naj bi se loteval, da bolje uspe njegovo gospodarstvo. Vse to se vrši na tako takten način, da in takem (od zgoraj stalno kontroliranem) organu kmet resnično vidi svojega prijatelja, svetovaleca in dobrotnika.

To se vrši v tisti Nemčiji, ki od kmeta na podlagi zakona zahteva dokaz strokovne usposobljenosti (če te ni, se mu odreka sposobnost kmeta).

Da mora omenjeno posvetovanje strokovno usposobljenega kmeta, izvrševano od najbolj sposobnih strokovnjakov, imeti blagodejen gospodarski uspeh, je menda gotovo. Posvetovalci se izbirajo po strogih vidikih in jih država gmotno tako dobro podpre (samo potnega pavšala imajo do 36.000 Din letno), da so vsi motorizirani, da so lahko skoraj vsak hip na vsakem mestu svojega okoliša in da ne nekako slično, kakor je to običaj v zdravništvu, lahko hitro odzivajo, ako jih posamezen kmet kliče na obisk v svrhu razgovora in nasvetovanja. (Op. ur. — Tudi v Italiji se izvajajo agrarne reforme po za italijanske razmere dobro zamišljenem in premišljenem načrtu, toda tam kolonist nima v gospodarstvu, niti pri delu samem, njega pričetu in končanju svoje individualne svobode, nego mora gospodariti tako, kakor se mu predpiše in mora delati tako in takrat, ko se mu ukaže. Kako je s temi stvarmi v tej drugi diktatorski državi, smo poročali v prejšnji številki »Pohod«.)

Kdo bi se zmenil za male

Neke velesile so želele razdeliti Abesinijo, kakor se še nikoli ni razdelilo nobene kulturne države, odkar obstoji svet. Ko stvar ni hotela uspeti kakor so si zamišljali, so se neki režimi zatekli pod drugo krinko. Končno pa se je pokazala umazanija, ki je ogorčila ves svet.

Ko se je od držav, članic Društva narodov zahtevalo izvajanje sankcij proti Italiji, je seveda tudi to bilo gladko doseženo. Umazana zahrbtna igra pa se je nadaljevala, a narodi, za katerih interese pri tem ni šlo, so doprinašali težke gospodarske žrtve. Tudi naše gospodarstvo je utrpelo težko škodo, katere nam mora biti tako žal, ko vidimo umazanijo, kakor je nam ni bilo žal, ko smo mislili, da s tem pomagamo napadeni državi.

Vprašali smo sedaj one velike, zakaj, da smo prav za prav izvajali sankcije in trpeli škodo, če nameravajo stvar rešiti brez Društva narodov, proti njegovim štatutom in proti njegovim ciljem. Zdi se nam, da vidimo obraze velikih, ki blazno izražajo: »Bh, kdo misli na vas. Mi predemo zase, vi nam morate služiti. Vse mora iti tako, da bo za nas profit. Pravica, poštenost, dostojnost, človečanstvo... jej, jej, jej, kaj pa še. Umišljamo se tako močne, da lahko brijemo norce iz vsega sveta. Sicer pa statisti, jezik za zobe!«

Kogar ni bilo sram, ga bo pa moralo biti strah!

Še nobeno drevo ni zrastle v nebo...

Razglednice Družbe sv. Cirila in Metoda

Družba sv. Cirila in Metoda je založila osem vrst umetniških razglednic za Božič in Novo leto.

Naša dolžnost je, da kupujemo te razglednice, kajti s tem podpiramo naše narodno obrambno društvo, ki je podpore zelo potrebno in vredno. S tem pa tudi podpiramo domačo obrt in domače umetnike. Naše geslo je: Kupujmo domače blago!

ČITAJTE

ŠIRITE

„POHOD“

GLASILO
JUGOSLOVENSKE
NACIONALISTOV

Akcija Narodne Odbrane „Svoji k svojim“!

Centralni znak

Tel. int. 23-07 in 34-81

J. BONAČ sin

Ljubljanska kartonažna tovarna Ljubljana
Tovarna za papir in lepenko KOLIČEVO - DOMŽALE

Centrala: **LJUBLJANA** Čopova 16

Vsakovrstne
kartonaže,
papir in lepenka

Tovarniške znamke:

Brzjavke:
Bonač sin Ljubljana

za toaletni papir „Sanol“ in „Hermes“ za registratorje in mape za korespondenco „Hermes“ in „Redos“

Hubertus mila
in
Perion pralni prašek

sta PRISTNA DOMAČA IZDELKA
tvornice, ki dela z DOMAČIM KAPITALOM in domačimi delavci in
nameščenci.

Kvaliteta teh dveh izdelkov je boljša,
ker je njuni izdelavi posvečena največja pažnja.

Kupujte samo res domače izdelke!